

Bibliothèque numérique

medic@

**Cremonini, Cesare. Apologia dictorum
Aristotelis de Calido Innato. Adversus
Galenum. Caesaris Cremonini
centensis in Scola patavina
Phylosophi Priame Sedis**

*Venetiis : ex Thyppographia Deuchiniana, 1626.
Cote : 7018x02*

2

APOLOGIA
DICTORVM
ARISTOTELIS
DE CALIDO INNATO.

Aduersus Galenum .

CAESARIS CREMONINI
CENTENSIS
IN SCOLA PATAVINA

Phylosophi Primæ Sedis.

A D

Illustris. & Excellentis.

DOMINICVM MOLINVM
SENATOREM PRVDENTISSIMVM.

VENETIIS, MDCXXVI.

Ex Thytopographia Deuchiniana .

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

APOLOGIA

DICTORVM

ARISTOTELIS

DE CALIDO INNATO.

Aduersus Galenum.

CAESARIS CREMONINI

CENTESIS

IN SCOLA PATAVINA

Philosophi Primæ Sedis.

AD

Illustris et Excellentissimæ

DOMINICVM MOLINVM
SENATOREM PVDENTISSIMVM.

VENETIIS, MDCXXVI.

Ex Typographia Duchianæ.

3
ILLVSTRISSIMO
ATQVE
EXCELLENTISSIMO VIRO
DOMINICO MOLINO
SENATORI PRVDENTISSIMO.
CAESAR CREMONENSIS F. P.

Quod tuo nomine inscribo volumine est exiguum: Apposite ad eum Senatorem, qui Patriam virtutibus ornat, & sapientia in ea fouenda est totus, iuxta illud Horatij ad Augustum.

,, — in publica commoda peccem
,, Silongo sermone morer tua tempora

Res ipsa non adeò exigua. Agitur hic fundamentum artis Medicæ, quæ aut in perniciem, aut in corporum salutem. Sermo de calido, quod vocant innatum; hinc vita homini, & interitus. Disputatio pro Aristotele contra Galenum; ille totius sapientie, hic inter Medicinæ Principes. Ego quidem nihil mihi arrogo, sed puto eum, qui pro Magistro aliàs Apologiam instituit, non posse sine defectiois crimine in hoc vno descrere.

Quamquam non magis ipsius dignitas, quam veritatis

A 2 studium

studium me allicit. Seorsim verò hoc ab alijs perscrutationibus medicis, quale prorsus Domi deambulando, vt consueui Scholaribus scribentibus, dictabam, in vulgus edo, quòd sic tempus, & occasio exoptulat. Esto in primis præscriptum Lucretij illud.

- ,, Desine quapropter, nouitate exterritus ipsa,
- ,, Expuere ex animo rationem, sed magis acri
- ,, Iuditio perpende, & si tibi vera videtur,
- ,, Dede manus, aut si falsa' sit, accingere contra.

De ipso opere quidquid alijs visurum sit, non multum laboro. Hoc certè non tam meo, quàm præstantium Virorum iuditio facio, quòd tibi illud Illustrissime, & Excellentissime Molinè volens libens dõ dico. Nam primum res ipsa controuersa cui alteri, quàm tibi erat committenda, qui communi litteratorum calculo de omni scientiarum studio arbitrer datus es? Deinde, cum boni, & docti omnes te colant, & suspiciant, cur ergo vtrorumque studiosus Patronum non queram? imò potius non agnoscam? Memini enim, cum primum Patavium veni, auditorem te habuisse, & meæ Scholæ egregium factorem, generosæ Adolescentem indolis, & ad Heroicum splendorem facte; ne sit mihi amplius de eius patrociniò dubitandum, quem vltro semper tenuitatis meæ equissimum aestimatorem sum expertus. Tu, inter maximas Reipublicæ curas, quibus urgeris, labores hosce, & obseruantiam nostram equi boni que consule. Vire diu, & vale.

DI

DICTATA CAESARIS CREMONINI

In Scola Patavina Phylosophi Primæ Sedis .

DE CALIDO INNATO.

DICTATVM PRIMVM.

Proponitur occasio, vtilitas, & ordo disputationis .

Elementorum qualitates quomodo se habeant

*in compositione mistorum . Tres dubita-
tiones circa hoc .*

Aristoteles secundo de Ani-
ma textu 40. disputabat ad-
uersus dicentes, ignem esse
causam augumēti, & in tex-
tu 41. colligebat, ipsum esse
concausam, quia calidum
sit veluti animę instrumen-
tum ad ea opera, quæ pro auctione requiruntur.
Hoc dat nobis occasionem habendi tractatum,
quem aliàs sumus polliciti de calido innato: il-
lud enim calidum, quod est animæ instrumentū
ad opera vitæ est calidum, quod vocant innatū.
Huius tractatio est maximè difficilis propter
multa,

multa, quæ à scriptoribus in hac consideratione
 dicuntur, præsertim, quia multa etiam in illo-
 rum dictis est confusio; quocirca a nobis magis
 accuratè res est consideranda. Videbimus autem
 inuolutiones, præsertim recentiorum. Et quan-
 tum ad Medicos considerabimus solum Gale-
 num; quantum ad alios considerabimus, quæ
 dicit Albertus in libro de Animalibus. Est au-
 tem hæc consideratio, & maximè digna, & ma-
 ximè utilis; tum secundum se, quia scire per se
 est bonum; tum etiam, quia ex hac considera-
 tione aperietur via ad intelligenda plurima, di-
 gna scitu in Animalibus, & in homine: veluti ea,
 quæ dicuntur de Iuuentute, Senectute, Vita, &
 Morte, & alijs talibus. Quòd si etiam contingat,
 vt hæc consideratio afferat iuuamentum Medi-
 cinæ, vt nos credimus, tanto magis erit utilis;
 Quocirca nulla ex parte iste labor potest esse va-
 nus. Modus autem considerandi mihi iste erit,
 vt dicam ad veritatem accipiendam, non ad cõ-
 tentionem, & ad conuincendum aliquem, qui
 oppositum sentiat. Dabo etiam operam, vt or-
 dinatè, & dilucidè dicam vitando omnem con-
 fusionem, quam aliqui videntur affectasse. Si af-
 feram quod verum est, bonum est, vt dilucidè
 afferam, vt possim intelligi. Si hoc nõ attingam,
 oportet clare dicere, vt ab omnibus intelligar,

&

& possit mea opinio reprehendi. Assumo enim hunc laborem ad doctrinam, tum vestram, tum meam. Si rectè dixero, vos docebimini; sin minus aliqui forrè erunt, qui me docebunt, quòd mihi erit gratissimum. Est enim Phylosophicum etiam propria reprobare propter veritatem. Ut autem satisfaciam his, quæ dixi, mihi recurrendum est ad illud Aristotelis dictum quod ignoratis communibus, nō bene possumus propria speculari, quod non obseruauit (mihi ignoscat) Galenus: in solo enim homine versatus est, ignorando, qualiter res se habeat simpliciter in natura animantium. Ego igitur pro ingressu ad tractationem, mihi hoc in primis duco faciendum, vt explicem, quomodo se habeant qualitates elemētares in compositione omnium mistorum, ad quorum compositionem elementa omnia concurrunt; Elementa sunt Ignis, Aer, Aqua, Terra: qualitates calidum, frigidum, humidum, siccum. Omnia igitur elementa esse in misto, ita vt mistum ex omnibus sit constitutum, habemus ab Aristotele secundo de Generatione textu 49. & si aliquis hoc negaret, deberet respondere demonstrationi, quam ibi Phylosophus adducit, & respondere sensui, quo à misto in illius putredine cernuntur singula elementa separari, quod habetis in quarto Metheorum in principio.

cipio. Modo ista elementa veniunt ad compositionem mixti per mutuam actionem, & passionem, quæ est secundum contrarias qualitates, quibus formantur, & sunt caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas. Ex his qualitatibus duæ sunt actiuæ, quæ habent vim effectiuam, duæ passiuæ. Actiuæ sunt calidum, & frigidum; passiuæ humidum, & siccum. Doctrina est Philosophi in principio quarti Metheorum, quæ per sensum in operibus istarum qualitatum est manifesta; Et prout requiratur aliqua explicatio, eam habebitis, tum apud Expositores, tum in nostra lectura scripta super illo quarto; præsens enim occasio refugit, vt in istis immoremur. Accipiantur itaque, quod in mixti compositione concurrunt calidum, & frigidum efficiendo, humidum, & siccum patiendo. Effectio modò essentialis frigidi est congregatio homogeneorum, & etherogeneorum, vt ibi Philosophus, & sensus demonstrat. Si enim in aqua sint plumæ, paleæ, ligna, ferrum, & alia, frigidum simul in glacie omnia congregat. Efficientia vero calidi consistit in congregatione homogeneorum segregando ad hunc finem etherogenea; sic ignis congregat lignum in vnâ flammam, sepe autem ferrum, quod sit in illo. Quando a principio Elementa veniunt ad mixtionem sunt e-
 theo-

heterogenea, quia sunt diuersarum specierum, tunc ergo potissimum inualefcit actio frigidi ad conferuandum illa vnita ad hoc vt possint vicissim agere, & reagere pro misti compositione. Interim etiam calor debet agere ad ipsa reducenda in naturam homogeam, ad quod faciendū coadiuuat etiam frigidum, & calorem temperando, & illa (vt dicebam) vnita conferuando. Fit igitur inter elementa pro mistione actio talis, donec sint redacta ad vnionem, quod est reduci ad esse simile, & tunc actio calidi maximè viget, quia sicuti illius essentia est facere similitatem, ita eiusdem essentia est illam factam continere. Tunc autem dicitur esse facta similitas quando quælibet pars misti est mista; tunc enim vnumquodque elementum est in vnoquoque, & facta est vnio formarum ipsorum elementorum, ex qua resultat vnus actus essentialis, qui est forma misti, sub qua forma misti calidum se habet ad continendam illam homogeneitatem. Et donec durat calidum in tali vigore, etiam mistum conferuatur, quando calidum amittit suū vigorem, vt in putredine, etiam mistum resoluitur. Quæ doctrina est euidentis ex quarto libro Metheororū. Sic igitur se habet, simpliciter loquendo, constitutio misti ex quatuor elementis, & sic se habet calidum simpliciter in omni com-

B posi-

positione, quæ sit ex quatuor elementis. Sunt modo dubitationes. Vna est, quã excitauit Olimpiod. hoc pacto. Omnes quatuor qualitates simul cum quatuor elementis sunt in misto admistum constituendum: efficiens autem non potest remanere pars sui effectus, quia sic efficeret seipsum. Quomodo igitur potest esse verum, vt inter qualitates elementales, calidum, & frigidum sint effectiue? Altera dubitatio est. Nos obseruamus alia esse mista à prædominio frigida, alia à prædominio humida, & alia sicca, quod videtur non posse esse, stante doctrina superius posita; diximus enim calidum in omni misto continere mistionem adiunctam formæ ipsius misti, hoc videtur inducere, quod omne mistum sit à prædominio calidum, quod si sit verum, quomodo seruabitur, quod aliqua mista sunt à prædominio frigida, aliqua humida, aliqua sicca? Tertio dubitatur propter animata, & præcipue propter animalia. In animalibus enim, & in omnibus animatis sunt partes diuersæ, quæ sunt diuersorum temperamentorum. Sequitur ex doctrina supra posita, quod in diuersis partibus sint diuersi calores continentes diuersas similaritates. Si autem hoc sit, quomodo isti calores in vnum veniunt, ita vt dicatur mistum animatum esse vnum, & habere vnum calorem ad se ipsum confer-

II

seruandum nutritione, & alijs requisitis ad opera vitæ? De his respondendum, quod faciemus in sequenti.

DICTATVM SECVNDVM.

Diluuntur tres propositæ dubitationes. In omnibus compositis ex elementis est calor temperamenti, & hic est calor innatus. Et probatur.

Prima dubitatio sic resoluitur. Quando dicit Philosophus calidum, & frigidum esse effectiua, non respicit ad mixti productionem, quæ debet fieri, quasi velit dicere, quod sunt causæ effectrices in productione mixti; sed respicit ad duas alias qualitates, humidum, & ficcum, & inquit, quod in comparatione ad illas habent rationem effectiui, quia congregant, continent, & terminant illas, dum omnes simul mutuò agunt, & patiuntur. Quare nulla est dubitatio. Quod enim dicitur de efficiente, ipsum non remanere partem sui effectus, intelligitur de primo efficiente rei, quæ efficitur, productiuo. Adiungitur etiam, quod quando dicit Aristoteles, omnia elementa esse in mixto, istud est intelligendum, quatenus omnia concurrunt ad mixti generationem, nihilominus propriè loquedo mi-

Ita tamquam ex materia sunt ex terra, & aqua. Quod quidem dictum, si velit admitti cautè est intelligendum. Etenim reuera omnia quatuor elementa sunt in misto, tamquam materia receptiua actus, qui est forma misti. Cautè igitur (ut dicebam) recipiendum est illud dictum hoc modo, quòd præcipue mista cõstât ex terra, & aqua, quia ista sunt densiora elementa, quæ videntur maximè esse ad soliditatem, & cõsistentiam misti. Sic dicebat Aristoteles secúdo de Generatione textu 49. Terra enim inest omnibus, quia vnum quodque est maximè, & multum in proprio loco. Cum itaque omnia mista, vel saltem maxima pars sint circa terram, & aquam, maximè, & multum de istis elementis debent participare. Quod etiam aparet ex sensu, quia videmus in omni mistorum constitutione, rem sic se habere. Et ratio suadet, quia si mista debent conseruari ex loco, in quo sunt, debent maximè conformia esse principijs ex eodem loco concurrentibus ad illorum productionem. Sic potest haberi aliqua rationabilitas illius dicti, alioquin falsum est, nõ esse omnia elementa in mistis, quæ uerè sunt mista. Tertium adhuc est obseruandum, quòd qualitates elementares, per quas elementa ueniunt ad misionem, sunt instrumenta externi efficientis, quod est semen in animatis,

& sim-

& simpliciter loquendo Cœlum, quatenus postea particulariter sibi subordinat talem aliquam cōstitutionem in partibus Mundi, ubi fiat generatio alicuius misti. Cum igitur calidum, & frigidum, ex quibus componitur mistum agant ad illam compositionem tāquam instrumenta, non est inconueniens eadem remanere, ut materiam, quia in naturalibus causa instrumentalis reducitur ad causam materialem. Ita ut propositio, que dicit effectiuum non remanere partem effecti, sit semper intelligenda de proprio effectiuo. Vno exemplo rem declarabo. Fit aurum, & argentum in mineris, & fit per misionem elementorum mutuò agentium per has qualitates, ut diximus calidum, & frigidum. Ibi nō sunt prima effectiua loquēdo de frigido, & calido, ex quibus cōponuntur aurum, & argentum, sed est uirtus minere, q̄ utitur istis prout est Cœlo subordinata ad oīa generāda sui generis, & suæ cōditionis. Hoc esse uerum patet, quia ubi est minera auri, ibi nō est præcisè argenti, quia uires ad hæc metalla generāda sunt distinctæ. Quid sit ista uirtus, & quō sub Cœlo ordinata alicubi sit, dicēdum partim in Tractatu de Cœli efficiētia in Mundū sublunare, partim in Tractatu pprio habēdo de Metallis. Recurrere solent ad influentias, de quibus suo tempore dicetur. Altera dubitatio erat,

quo-

quomodo possit esse, vt vnū mistum sit aut frigidum, aut humidum, aut siccum a prædominio; ex doctrina enim proposita videtur dicendum omne mistum esse a prædominio calidum, postquam calidum est illud, quod continet mistionem. Non est difficilis responsio, si dicta sint benè intellecta. Dicitur calidum continere mistum, & alia ad illud faciendum concurrentia in ratione solum similaritatis, prout sint redacta ad homogeneitatem, quia calidi est congregare homogenea, & hæc est eius natura. Quomocumque igitur sit facta hæc homogeneitas, & cū qualicumque prædominio, calidum proportionatum illam continebit. Modo in faciendâ hac similaritate mistorum, quæ debent generari, potest esse dominium molis cuiuscumque elementi, ita vt continentia, quæ tribuitur calido, nihil prohibeat, quin sint mista a prædominio terrea, & sicca; a prædominio aquea, & frigida, siue humida. Non enim sub ratione talis naturæ dicuntur contineri in misto a calido, sed solum sub ea ratione, qua deueniunt ad similaritatem. Tertium dictum de varietate mistorum, in animatis, quæ necessario inducit varietatem temperamenti, & caloris, qui sit calor temperamenti, vnde videbatur non posse esse vnum calorem, & vnum mistum animatum, non est difficile

ficile resolvere, quia sicuti partes ille sic diuersæ
 simul proportionantur ad vnum animatum cō-
 stituendum sub vna tanum forma, quæ est ani-
 ma, ita illi calores temperamentorum diuerso-
 rum sunt vnus calor in proportione ad totum,
 & in proportione ad vnam formam sub qua to-
 ta illa constitutio essentialiter est ordinata. Pa-
 tebit autem in hoc tractatu suis locis, cur ita fie-
 ri oportuerit. Hactenus habemus in omnib. cō-
 positis ex elementis, esse calorem temperamen-
 ti, cuius est continere temperamentum, quia in
 sui esse habet similaritatem, & calidi est congre-
 gare homogenea. Accipite modo hanc conclu-
 sionem, quod iste calor prædictus est ille calor,
 qui dicitur innatus, & sit conclusionis probatio
 talis. Illud calidum, a quo prouenit omnibus
 esse, & viuere, & quo alterato, alteratur in omni-
 bus esse, & viuere est calor innatus, quia iste ca-
 lor, qui hæc præstat, debet à primordio genera-
 tionis inesse quibuscunque vsque ad illorum
 destructionem. Sit minor talis. Sed illud cali-
 dum, à quo omnia talia proueniunt, nihil aliud
 est, quàm calidum temperamenti. Ergo calidum
 temperamenti est calidum innatum, vt syllogif-
 mus breuiter sit iste. Illud, in quo constat esse,
 & viuere rerum est calidum innatum. Sed ita
 se habet de calido temperamenti. Ergo est ca-
 lidum

lidum innatum. Maior propositio etiam a Me-
 dicis concedetur. Minor verò demonstrabitur
 succedendo. Sed vos dicetis. Si res ita se habet,
 vt dictum fuit, in omnibus mistis etiam inani-
 matis debet poni calidum innatum; receptum
 tamen est calidum innatum poni in animatis. Si
 gillatim hæc omnia patebunt. Nunc istud acci-
 pite, quòd calidum innatum est in omnibus mi-
 stis, quamuis diuersimodè se habeat ad actio-
 nes, & vsus in his, & in illis. Sic Aristoteles quan-
 do definiuit putredinem, quæ est corruptio cõ-
 munit omnium mistorum tam animatorum,
 quàm inanimatorum dixit, putredinem esse cor-
 ruptionem proprii, & natiui caloris, vnde calor
 natiuus agnoscitur tamquam quid commune
 omnibus. Quæret aliquis vltèrius. Quid dici-
 mus calorem innatum esse in humido, & dice-
 mus postea vitam esse positam in calido, & hu-
 mido. Cur sic? Loquendo generaliter (de vita
 postea dicemus) cur inquam sic? Si calor conti-
 net similitudinem misti, in quo sunt omnes qua-
 litates, cur potius dicitur in humido, quàm in
 sicco? Ratio generalis est hæc, quam accipere
 potestis ab Aristotele secundo de Generatione
 textu citato. Debet calor temperamenti conti-
 nere elementa in misto temperata, hoc præsta-
 re debet potissimum sibi coniungendo illã qua-
 litatem,

litatē, quę magis facit ad hanc vnionem elemen-
 torum; talis autem est humiditas, quia est velu-
 ti glutem, quo seruantur coniuncta illa, quę sunt
 congregata, & est ratio terminationis aliorum,
 quę de se sunt difficulter terminabilia. Ita dice-
 bat Aristoteles, terra sine humido non posset
 constare, sed oportet illam humido contineri.
 Quodcumque enim humidum omnino ex
 illa auferatur, decidet (inquit Aristoteles) Cum
 igitur ex duabus qualitatibus passiuis humidi-
 tas sit illa, quę facit ad determinationem, & con-
 tinentiam misti, necessarium est calidum, quod
 debet continere illam sibi associare. Et hæc est
 generalis ratio, cur calidum humido copu-
 lemus; specialis postea in viuentibus,
 præsertim ob Medicos, qui po-
 nunt calidum innatum,
 & humidum radi-
 cale, & pro-
 pter
 etiam dictum Phylosophi, quod vita
 consistit in calido, & humi-
 do, assignabitur suo
 tempore.

DICTATVM TERTIVM.

Docetur diuersitas existendi, quam habet calidum natuum temperamenti in mistis, ab ea quam habet in animatis. Similiter differentia humidi eidem ad sociati. Cur vita dicatur posita in calido, & humido.

Habito sermone vniuersali, constitui continuare applicationē ad aīata, vt disputatio sit breuior, & magis dilucida. Si enim interponerentur sentētiæ, & dubitationes, redderetur rotum difficilius. Applicando igitur, quæ dicta sunt ipsis animatis, hoc primò est considerandum, quam habeat calidum téperamenti diuersam rationem existēdi in animatis ab ea, quæ existit in mistis. Vniuersalia cōueniunt omnibus particularibus, ita vt illud, quod dictum est de calido cōtinere mistionem, quod facit ratione suæ naturæ, quæ est, vt congreget homogenea, sit etiam retinendum in calido temperamēti animatorum, quia, quod est essentialiter de vniuersali, debet adesse omnibus sub vniuersali contentis. Sed præter hoc habet proprium aliquod, quod conuenit calido téperamenti in animatis recepto. Calidum quidem in mistis con-

tinet

tinet. misturam, sed non habet vim agendi in ip-
 sam; ita vt possit intrinsecè operari in suum sub-
 iectum. Præterea non habet agere intrinsecè pro
 conseruatione ipsius misti, sed solum qua ratio-
 ne continet misturam, debet oppugnare extrin-
 secus occurrentibus, vt mistum conseruetur. Et
 donec potest hoc facere tandiu mistum conser-
 uatur, quamdiù ab exteriori alteratur, sic vt co-
 rumpatur amittendo illam virtutem tunc mistū
 destruitur, & si alteratio illa extrinseca sit a calo-
 re ambientis excedente symetriad caloris tem-
 peramenti, ita vt esse calor temperamenti cor-
 rumpatur in suo humido, quod diximus illi as-
 sociatum, tunc fit putredo, quæ est corruptio
 misti, vt habetur quarto Metheoron in princi-
 pio. Calidum modo temperamenti in animatis
 non solum habet ista facere, sed habet vsum pro
 animæ operibus, & potest agere intrinsecè in suū
 subiectū pro cōseruatione, & sui ipsius, & totius
 animati. Habet autem hoc facere prout est sub-
 ordinatum animæ, quæ ad varia opera est desti-
 nata. Primum quidem opus animæ est nutritio,
 quia vita consistit in nutritione. Iste calor tem-
 peramenti præcipuè debet deseruire huic operi,
 quod facit concoquendo nutrimentū, & dispo-
 nendo partes nutriendas ad receptionem, veluti
 illas rarefaciendo, & tandem omnia præstando,

bimp

C 2 quæ

quæ pro nutritione requiruntur. Quoniam itaque sunt variae partes nutriendæ, quæ requirunt uarium calorem sibi proportionatum, ideo sunt varia temperamenta, & variè conseruanda in animatis, quæ quidem in omnibus conseruantur modo prædicto cum adiunctione eius, quod paulo post dicitur. Nunc decet admirari ingenium Aristotelis, & obseruare soliditatem illius doctrinæ. Ita varia temperamenta resultarunt ex varia actione, & passione qualitatuum elementarium, quæ cum sint formatrices elementorum, necessariò habet transmutationem, quæ est substantialis quocumque modo. Quare sicuti in similaribus ista mutua actio definit in vnã formam substantialem, quæ est actus vnus temperamenti similis, & per totum eodẽ modo se habentis, ita hæc actio earundẽ qualitatuum in misto aëto, quod est diuersorum temperamentorum debet definire in vnũ actum substantialem, qui sit aptus continere, & in vnum colligere diuersa temperamenta, prout etiam diuersitas ipsarum partium est simul materialiter colligata. Iste actus talis est certè diuersus ab actu mistorum, quæ sunt profus similia, & hic est actus, qui dicitur anima. Et sic Aristoteles mirabiliter fecit definitionem, quia tota contemplatio concordat sensatis. Derident ipsam, & dicunt. Dixit, quod est actus; quid

quid significat iste actus? & alia talia digna fa-
 ruitate dicentium. Si fuissent versati in natura,
 hoc vidissent, quod vidit Aristoteles, & est à no-
 bis prædictum, & cognouissent, nihil esse quod
 potuerit explicare essentiam animæ, quàm dice-
 re, quòd est actus corporis instrumentarij. Per hoc
 enim constituuntur animata in proprio gradu
 supra inanimata, & declaratur essentia illius a-
 ctus, quo informantur. Quoniam postea uidit
 Aristoteles, quòd etiã operationes animæ, ut vi-
 dere, & audire sunt actus, & sunt actus corporis
 instrumentarij; videre enim est actus visiuæ, &
 uidere est actus oculi, qui est corpus instrumen-
 tarium, ideo rem omnem optimè intelligens ad-
 iunxit, quòd anima est actus primus, id est actus
 essentialis constituens esse organicum ad diffe-
 rentiam uisionis, quæ est actus superueniens ip-
 si organo, quæ omnia organa per calidum præ-
 dictum viuificantur ad usum operationum, ad
 quas sunt facta, modo, & ratione inferius di-
 cendis. Habemus hæcenus diuersitatem, quam
 habet calidum temperamenti natiuum in mi-
 stis similaribus, & in instrumentarijs. Ne aliquid
 prætermittamus, quod possit facere ad doctri-
 nam, & ad cõplementum considerationis, oportet
 etiam videre de differentia humidi, quod di-
 ximus sibi ad sociare hoc calidum innatum, &

innoil

opor-

oportet explicare, quomodo particulariter vita dicatur posita in calido, & in humido; cum tamen calidum, & humidum sint etiam in alijs mistis, quæ vitam non habent. Ad memoriam reuocare dictum superius, quod humidum associatur calido pro continentia, quam debet facere calidum; humidum enim est veluti glutem, quo ligantur partes. Quare calidum per humidum melius, & facilius potest facere continentiam, hoc solum est in mistis, quia vt dictum fuit, nihil aliud debet facere calidum in mistis, quàm continere. In animatis modo habet aliud opus, vt vidistis. Istud autem opus, vniuersaliter loquendo, est agere ad vitam animati; agitur autem ad hoc primo per nutritionem; abolita enim nutritione, actum est de vita animati. Quare calidum ad alium usum sibi in animatis humidum adiungit; debet enim fieri conseruatio animati per nutritionem. Nutritio fit per concoctionem alimenti. Et concoctio alimentum, quæ facit ad nutritionem, est præcipuè elixatio, quæ elixatio fit per calidum, & humidum. Et primæ partes, quæ sunt nutrimenta in animali, (talis autem est caro) habent hoc temperamentum, ut calidæ sint & humidæ. In alijs siccoribus fit concoctio per calidum, & humidum, licet minus humidum, quod etiam humidum facit ad faciliorem receptionem, & ad meliorem

liorem distributionem. Associat igitur sibi calidum humidum, quod vocant radicale propter huiusmodi usum, præter continentiam communem etiam mistis inanimatis. Vita verò dicitur rectè posita in calido, & humido, quod & sensu videmus, quia senes ad mortem tendentes frigidi sunt, & sicci. De re igitur nullum est dubium. Ratio vero, cur dicatur vita esse in calido, & humido, si etiam in his, quæ non habent vitã, est tamen calidum, & humidum, satis habetur ex superioribus, quia ad calidum, & humidum, in quo consistit vita, requiruntur illæ operationes, quæ superius sunt dictæ, quas non potest habere calidum in corpore similari; requiritur enim diuersitas partium propter diuersitatem actionis, quæ requiritur ad complementum talium operationum. Exemplo: Debet cibus cõuerti in carnem, requiritur multiplex actio, quæ varias partes diuersorum temperamentorũ requirit. Venter facit vnã cõctionem Hepar vltiorem, Cor exactam, inde autem ad partes distribuitur nutrimentum, quod debet partibus assimilari per actionem proprii caloris. Tertium vnũ est considerandum, quòd calor temperamenti in animatis est varius in varijs partibus variè temperatis; cum tamen animatum sit vnũ, oportet huic calori attribuere aliquam vnitatẽ,

&

& ideo oportuit in perfectis animalibus adesse cor, quod sua actione sanguinem, & spiritum faciat, quos transmittat ad partes ratione vsus, qui dicendus erit.

DICTATVM QVARTVM.

Datur vnum calidum commune, quod est fons, & principium totius caliditatis. Et hoc est positum in corde in perfectis Animalibus.

Variæ partes, quæ fuere requisitæ ad Animal constitutum etiam materialiter, quatenus scilicet corporeæ sunt, simul connectuntur, quod requirit animalis vnitas, habent postea etiam pleniorē coniunctionem sub forma, quæ est anima, cuius quidem animæ cum præcipuum instrumentum sit calor, oportuit etiam vni calores varios variorum temperamentorum in varijs partibus, ratione vnius communis caloris, qui esset tamquam fons caliditatis in respectu ad alios calores; ideo natura constituit cor tamquam præcipuum membrum, & caloris fontem, & prouidit, vt ab ipso deriuaretur calor per totum diffundendus, quod fit per spiritus, & sanguinem, qui à corde ad omnes partes transmittuntur. Iste autem calor sic
per

per spiritus, & sanguinem transmittendus est generatus ex ciborum transmutatione a calido temperamenti eiusdem cordis. Vnde sicuti temperamentum illud, cum sit temperamentum principij, habet ueluti communem proportionem ad omnia temperamēta quatenus sunt vitalia, ita calor iste sic generatus ab hoc primo temperamento habet proportionem ad omnia temperamenta calorum in omnibus partibus, prout etiam illi sunt calores de seruiētes ad opera vitæ. Iste vero calor sic participatus habet vim excitandi, viuificandi, & fouendi omnes partium calores ea ratione, qua omne principium habet facultatem ad omnia principiata conseruanda, & perficienda. Quare hic non est diuersus calor; nam similiter est productus à calore temperamenti ipsius principij, qui quidem calor, ut dixi, fuit necessarius ad illud perficiendum, quod proposuimus. Quoniam verò sunt varia temperamenta, & idè debuit ipse variè applicari pro illorum fomentis, idè facta sunt à natura aliqua instrumenta ipsi cordi ad id præstandum, ueluti factum est cerebrum ad refrigerationem pro sensione. Omnino autem principium est virtute totū, & principium est huiusmodi naturæ, ut quadret, & conueniat omnibus principiatis secundum conuenientiam in il-

lis requisitam. Vnde iste calor est sic ad vitam temperatus, ut facile accomoderetur cuicumque temperamento ad vitam facto. Vnde recipitur in partes secundum modum, & rationem recipienti illis convenientem. Hæc enim est propria illius natura, ut taliter se habeat. Et præterea tritum est illud, quod omne, quod recipitur, recipitur per modum recipientis. Vnde varijs partibus recipientibus iste calor variè aptatur, prout ille partes requirunt. Hunc vocat Medici calorem influentem. Nos non curamus de vocabulo, & de appellatione, modo res intelligatur; quæ fortè non est aliter intelligenda, quàm modo prædicto. Dicit aliquis. Ista temperamenta varia, & ista opera caloris, & animæ, diuersa sunt etiam in plantis, & in infectis, & omnino in animatis, quæ cor non habent. Quomodo igitur se se habet in illis, id quod attinet ad varias operationes, & ad vnionem multorum calorum diuersorum temperamentorum, si ibi nõ est cor, quod statuimus esse talium principium? Hic oportet accipere doctrinam, quam habet Aristoteles in libro de Respiratione, quæ est doctrina certissima, cū sit conformis sensatis. Inquit Aristoteles. Respiratio est ad refrigeradū principiū, quia calor requirit talē refrigerationē. Vnde ubicumque habeatur refrigeratio, quæ præsertim est necessa-

ria

ria ob nutritiuam, non erit necessaria vlla respiratio, modo per aliam viam refrigeratio possit haberi, quia respiratio non est necessaria, vt respiratio, est necessaria, vt refrigerans. Si ergo alia via habeatur refrigerium, frustra erit respiratio. Habetur autem ex continente, & ex ipso nutrimento. Satis Plantæ refrigerantur nutrimento, quod assumunt ex aqua, & terra; satis etiam ex ambiente. Pisces non respirant; satis etiam, & ipsi ex hoc habent refrigerium, dum viuunt in aqua. Similiter insecta, & aere, & nutrimento sufficienter habent refrigerium. Sic igitur in nostro hoc proposito fuit necessariū cor in animalibus perfectis, & cor faciens operationē, quam diximus, quia animalia perfecta sunt multum dissimilaria, & organizata, & habent multam varietatē partium, & temperamentorum. Plantæ, & Animalia prædicta sunt parum dissimilaria, & ferè per totum eiusdem temperamenti, licet cum aliqua varietate. Vnde pro præstando eo, quod præstat cor in perfectis, sufficit cōtinuatio ipsorum cum ea parte, quæ est in illis proportionalis cordis; est autē illa in Plantis, à qua mittuntur radices ad trahendum alimentum. Et tanto magis hoc sufficit, quia illa pars proportionalis cordi est vt plurimū veluti adgenerata omnibus partibus, vel pluribus, & per totum diffusa. Sic vi-

bull

D 2 demus

demus furculos Plantæ acceptos, & terræ impositos mittere radices, & nouam Plantam germinare, quod non esset, nisi etiam per ramos esset diffusa quomodocumque pars illa principalis, quæ dicitur subire proportionē cordis. Idem uidemus in animalibus infectis, quæ si diuidantur, partes tamen aliquandiu sentiunt, & mouentur; non possunt autem uiuere, ut Plantæ, & partes Plantarum propter defectum instrumentorum. Sic igitur benè dictum est, quod de corde in perfectis animalibus est dictum. Ad eò uerò necessarium est, calidum à principio profluens, ut sine illo alia calida in temperamentis partium non possint obire sua opera, & hoc est naturale, & sensatum, quia à principio omnia dependent, & sine principio nullum principiatum, aut operabitur, aut etiam erit. Sic cessante motu Cæli, quod quidē Cælum per motum habet rationem effectiui ad omnia sublunaria, nullus erit motus, nulla effectio, nullum bonum in sublunaribus. Sicut dicebat Plato. Si Deus, qui est omnium principium se se abdicet à Mundo, Mundus non erit, sed in chaos reuertetur, & in illud ens inordinatū, ex quo idem Philosophus dicit, illum à Deo fuisse factum. Est hoc calidum in humido fundatum, ut supra etiam diximus simpliciter de calido omnium temperamentorum.

sumus

D

Istud

Istud autem humidum debet esse sic temperatū, ne sit congelabile, aut facile exsiccabile. Quare debet habere medietatem quandam inter aerium, & aqueum; humidum enim aqueum facile congelatur, ita ut videamus Plantas, in quibus fortè sit plurimum humidi aquei in hieme per ingentia frigora, congelari, ut propemodum faciunt flumina, & disrumpi, & mori. Sed de hoc erit postea sermo, quando tractandum erit de Iuuentute, Senectute, Vita, & Morte.

DICTATVM QVINTVM.

Calidum innatum esse calidum temperamenti, ipsumque calidum elementi iterum probatur. Redditur ratio, quomodo stante hac sententia fiant morbi, & febres.

Confirmatio, quòd calor innatus debeat esse calor temperamenti, & calor elementaris adhuc potest haberi ex istis. Primò nò est dubium, quin omne minimum in corpore animato debeat participare calidum innatum; ita ut calidum innatum debeat esse ubique. Et ratio est, quia quodlibet minimum in corpo-

re

re animato viuit, & nutritur, nihil autem potest
 viuere, & nutrirī sine hoc calido. Ratio itaque sic
 formabitur, calidum innatum debet esse vbiq̄ue
 per totum corpus animatum, sicut nullum mi-
 nimum eo destituatur. Sed solum calidum tem-
 peramenti potest esse huiusmodi. Quare calidū
 temperamenti erit calidum innatum, & nihil al-
 liud poterit hoc esse, nisi calidum, quod est ex
 temperamento. Minor propositio est clara, quia
 ad temperamentum, & mistionem concurrunt
 quatuor elementa, quæ per totum mistum secū-
 dum omne signum sensibile vniuntur sub for-
 ma, quæ calido vtitur ad continendam mistio-
 nem in alijs, in animatis vero etiam ad alia ope-
 ra. Quòd etiam istud calidum debeat esse cali-
 dum elementare, satis est compertum, quia ha-
 bet operationes calidi elementaris; etenim ha-
 bet segregare etherogenea, & congregare ho-
 mogenea pro facienda nutritione, quæ sunt ope-
 rationes calidi elementaris. Adiungite vltterius,
 quòd istud calidum innatum debet habere con-
 trarium; etenim quicquid fit per ipsum in cor-
 poribus animatis fit per materialem, & natura-
 lem actionem, & passionem. Modo actio talis,
 & passio requirunt contrarietatem, quia vnum
 debet transmutari in aliud, vt cibus in carnem,
 quod non potest fieri, nisi per transmutationem

materia de vna in aliam formam, Hoc autem nō
 potest esse nisi ratione contrarietatis. Omnino
 si consideremus omnia opera, quæ proueniūt in
 corporibus animatis à calido innato, non pos-
 sunt esse opera, nisi caloris elementaris. Habe-
 mus vnum exemplum. Sit Apostema. Calor de-
 bet agere ad illud euincendum (non adiunga-
 mus nunc medicamētā) Calor si fuerit fortis per
 se illud superabit; debet autem superare uon ali-
 ter, quàm materiam concoquendo, vt possit il-
 lam expellere, vt postquam concoxerit, idem ca-
 lor per se ipsum dirumpet Apostema, & mate-
 riam foras mittet. Si quispiam est, qui possit di-
 cere, hæc non esse opera caloris elementaris, &
 caloris contrarium habentis, poterit etiam di-
 cere alia dissona cōtra sensū & ad libitū. Cū igi-
 tur operationes appareāt euidenter caloris elemē-
 taris, qui postea non est calor, nisi tēperamenti,
 necessarium est dicere calorē innatum, quo ani-
 ma utitur ad conseruationem animati esse calo-
 rem temperamenti. Hic libet duo considerare,
 quæ similiter hanc rem declarabunt. Vnum est,
 quomodo stante hac sententia, quam nos poni-
 mus, fiant morbi, & febres præcipuè. Alterum
 est, quod dicunt de actuandis medicamentis a
 calore propter expulsionem humorum febrem
 facientium. De vtroque breuibus. Quantum

-1119

ad

ad primum . Notum est, istum calorem temperamenti esse positum in mediocritate, & in temperie. Contingere igitur aliquando est necessarium, ut ab aliquibus quibuscunque ualdè alteretur, & opprimatur. In omne, quod illi obijcitur, agit uel ad usum pro nutrimento, uel ad expulsionem ratione nocuenti. Cum igitur illi obijcitur aliquid, quod non faciat ad usum nutrimenti, quinimò deturbet illum calorem natium à sua mediocritate, tunc insurgit ad agendum contra illud pro illius expulsionem. Dum autem non potest ipsum concoquere; ita ut illi dominetur, & ipsum expellat, actio semper magis inualefcit, & dum recipitur calefactio in illam materiam ledentem fit uigrosior caliditas. Et si firmus in termino caliditatis, qui requiritur ad febrè, fit febris. Vnde èt à Medicis rectè dictum est, quòd febris est conuersio nativæ caliditatis ad igneam, quæ quidem conuersio fit, & intelligitur modo prædicto, quatenus scilicet calor natiuus agit in obfistens, nec potest illud vincere, reflectit enim quodammodo suam actionem in seipsum, & sic remouetur à moderatione, quæ sibi naturaliter est conueniens, & fiunt febres. Ita uidemus etiam multiplicari calorem factum à Sole cum occurrit alicui reflectenti. Actio enim, quæ deberet ulterius progredi, reuertitur uersus suum

prin-

principium, & multiplicatur, & inualefcit. Ita docebat Aristoteles in primo Metheorū, & habere potestis in lectura scripta illius libri, vbi agitur de calore facto à sole. Pro varietate postea materiæ, in quam agit calor ad expellendū, fient acrimoniæ, & variæ affectiones caloris, qui dicitur Febrilis per totum corpus. Et si vos aduertistis, quod supra diximus de communicantia calorum temperamenti particularis cum communi calore, qui est in principio quod est cor, facile cognoscetis, quomodo etiam, quando putrescit aliquis humor in aliqua parte separata, vt in ventriculo, vel hepate, uel secundum aliquem morbum particularem, ut in aliquo Apostemate, communicetur tamen noxa cordi, ex cuius affectione fit febris. Hoc sane principio respondebitis, de omnibus contingentibus circa quoscumque morbos, in quibus est affectio caloris: Nunc sit satis dixisse, quia res, quam agimus vltterius non requirit. Alterum dictum sic dilucidatur. Natura fecit in partibus fibras ad attrahendum, retinendum pro cococtione, & ad expellendum. Quare cococtio, quæ nihil aliud est pro nunc, quàm dominium caloris naturalis supra materiam, quæ est concoquenda, quare inquam, ista cococtio, uel est ad retinendum, uel est ad expellendum, calor enim numquam ex-

E pellet

pellet aliquid morbosum, nisi illi dominetur; unde est præceptum, concocta medicari. Quâdo igitur accipiuntur medicamenta, naturalis calor debet agere ad ipsa concoquenda, quia debet acquirere dominium supra illa, ut possit illis uti prout sunt idonea ad nutritionem, si possunt nutrire, ad expulsionem si non sunt nutritiva. Agitur igitur in ipsa, & concoquit alterando pro acquisitione huius dominij, quando illa iam alteravit, sic, ut acquisiverit illud dominium, forte illa resoluendo in vapores, aut quomodocumque aliter ea alterando ad acquisitionem prædicti dominij. Tunc postquam illa non sunt nutritiva, debent expelli, quod statim aggreditur calor, unde rationabiliter sequitur, ut in hac expulsionem medicamentorum ea simul expellantur, quæ cum illis habent proportionem. Natura enim valida undique excitatur, & simul cum expulsionem medicamenti, quod iam factum est excrementum, expellit illos humores, qui habebant proportionem cum medicamento & sint præparati ad expulsionem. Unde rectè dicitur, quod si purgentur qualia purgari oportet, confert, & facile ferunt; purgantur autem, quando calor dominatur, & potest naturaliter operari ad custodiam sui ipsius, & expulsionem lædentium, quæ quidem lædentia sunt ita dispo-

disposita, vt non amplius reluctantur. Si contingat, vt sint malè disposita, malè propinauerit Medicus medicamentum, & fiet euacuatio cum dolore, & læsione. Præsertim autem aduertendū est, vt calor dominium acquisuerit; sic fit purgatio per medicamenta, & hoc est, quod dicitur de actuandis medicamentis, idest reddendis aptis ad illud præstandum, propter quod fuere exhibita, quod fit à calore concoquente modo prædicto. Ista omnia, ni fallor, significant hūc calorem debere esse per totum, & hunc calorem debere esse elementarem. Quibus dictis, potest adiungi, quod calor iste reparitur agendo, alteratur, diminuitur, extinguitur quantum ad illud, quod habet in officio vitali; remanet enim etiam in cadaueribus quantum ad officium, quod habet in continentia misti. Quæ omnia, si vultis bene intelligere recurrendum est ad antedicta: videbitis enim omnia consona, & nos strictim dicimus, quia non decet in talibus tractatibus occupari in multa, & inani scriptione. Stātibus autem dictis poterit aliquis dicere, si calidum innatum est calidum temperamenti, & humidum illi proportionatum est humidum temperamenti, iam omnis complexio viuentis erit calida, & humida, quod est contra omnem rationem, & videtur contra sensum. Responsio debet esse

E 2 huius-

huiusmodi: si vita consistit in calido, & humido non est dubium, omne viuens esse complexionis calidæ & humidæ. Quòd autem in hoc consistat præter dicta Aristotelis, & omnium, est etiam sensus; quia senectus, quæ est diminutio vitæ tendit ad frigidum, & siccum, & mors non est nisi frida, & sicca. Quòd autem dicitur de multiplicitate complexionum est verissimum, sed illud intelligitur supposita vita, & comparatiuè; nulla complexio est frigida, & sicca, nisi comparatiuè prout minus habet de calido, & humido; nihilominus si calidum, & humidum vitale absit, actum est de vita. Recurratis ad illud, quod in principio diximus, quomodo stante dominio calidi in omni misto sint tamen aliqua à prædominio frigida, sicca, humida; hoc enim nihil repugnat, quia in mistis dominatur calidum, & humidum solùm ad continentiam, non quantum ad molem, & quantitatem, ut etiam in animatis calidum, & humidum habent dominium vitale in reliquis ratione maioris, vel minoris participationis alicuius elementorum frigidorum. Potest esse complexio cuiuslibet alterius conditionis.

DICTATVM SEXTVM.

*Proponitur opinio eorum qui dicunt calorem natium
esse spiritum, & in spiritu reponi.*

Quamuis ea, quæ dicta sunt, sensatis maxime sint consentanea, in quo dicebat Averroes, & Aristoteles consistit experimentum sermonum verorum; tamen sunt ad hoc propositum opiniones mirabiles, de quibus breuissimè dicendum. Relinquemus autem modernis sua dicta, versabimur, vt diximus in Alberto, & in Galeno. Albertus libro 20. de Animalibus, cum considerasset vsque ad quintum caput elementorum constitutionem in corporibus animalium, aggreditur in quinto capite considerationem opinionis nonnullorum, qui voluerunt cœli substãtiam etiam reperiri in corporibus animalium, quam quidem opinionem proponit in illo capite cum omnibus fundmētis loquentium in illa. Sexto capite illam reprobabat, septimo respondet argumentis. Habebitis igitur apud ipsum plenissimam doctrinam, quã non est necessarium transcribere. Accipiam ego omnia breuibus, & studebo, vt nihil remaneat
dubium

dubium . Fuit igitur vna opinio, quæ forte fuit illorum, qui chymicæ incumbunt, quia hoc, quod dicitur Cœlum esse in corporibus animalium, amplauerunt etiam ad mista aliqui vt per sublimationem abstraherēt quintam essentiam ad decipiendos sciolos, & ignaros. Ponunt igitur isti, quicumque fuerint, Cœli substantiam reperiri in corporibus animalium. Habent hoc fundamentum. Corpora Animalium, habent in se quatuor elementorum qualitates; istæ sunt inuicem contrariæ: contraria simul posita necessario agunt, & patiuntur inuicem, quod debent facere calidum, & frigidum, humidum, & siccum in mistura. Quare necessarium est, misturam dissolui, nisi sit aliquid continens. Istud continens non potest esse de natura elementorū, quia omnia inuicem sunt eiusdem conditionis. Ergo debet esse de natura superiori, quæ est Cœlum, cuius est continere, & gubernare totum mundum sublunarem. Argumentum itaque erit istud. Requiritur continens contraria in vnione. Hoc non potest esse aliud, quàm substantia cœlestis, vel aliquid de substantia cœlesti. Ergo oportet in corporibus animalium esse aliquid de substantia cœlesti ad præstandum hoc officium. Simile argumentum habet Aristoteles contra Empedoclem, qui dicebat animam esse

se ex

se ex elementis iuxta positis. Dixit Aristoteles, Elementa separabuntur, nisi sit aliquid, quod illa retineat congregata; hoc autem erit supra illa, & ideo erit anima, quæ hac ratione debet esse aliquid supra elementa. Accepta sic conclusione sequuntur postea ad inueniendum, quid sit hoc cœleste substantiale, quod est in corporibus animalium; & inquirunt, hoc esse lucem, quam probant esse supra substantiam elementorum; etenim solum cœlum lucet, nullum autem elementorum, neque etiam ignis in propria sphaera. Dicunt igitur, lucem esse illud cœleste, quod est in corporibus Animalium. Hic illi ipsi postea sunt diuersi. Quidam dicunt, lucem esse corpus; quidam solummodo esse quid corporeum. Loquemur cum istis postremis. Dicunt, lucem esse formam, & omnem formam recipi in aliquod subiectum. Quare in corporibus Animalium esse spiritum, in quem lux recipiatur ad illud formandum, ita ut constituat spiritum esse de natura lucis, quod postea multipliciter probant. Albertus prolixè proponit omnes vias, quæ sunt vsque ad decem. Nos accipiemus breuiter illa, in quibus consistit rei declaratio. Probant igitur spiritum esse de natura lucis, quia spiritus in corporibus animalium se dilatat ad omnem diametrum, ut etiam facit lux in vniuerso; pertingit enim spiritus per

totum

torum corpus secundum omnem corporis di-
 mensionem, hoc autem non potest esse elemen-
 tare, quia motus elementorum sunt determina-
 ti ad vnā tantum loci differentiam. Adiungunt,
 quòd mouetur spiritus in modum pyramidis, vt
 etiam facit lux, quæ à Sole procedens, & habens
 in eo veluti conum pyramidis sese extendit per
 totum secundum basim; ita spiritus per diastolé
 expanditur à corde ad omnia, per sistolem sese
 restringit ad cor, tamquam ad centrum, quòd si-
 gnificat spiritum habere à corde exitum pyra-
 midalem. Quapropter etiam cor figuram py-
 ramidalem fuit sortitum. Adiungunt, spiritum
 in corde subito moueri, quòd non est alicuius e-
 lementorum, sed luci conuenit, quæ est de coele-
 sti substantia; hinc est (dicunt) quòd dicimus
 spiritus lucidos, tamquam a luce naturam habé-
 tes. Accedit, quòd qualitates elementorum non
 mouent nisi ad formas aut elementorum, aut
 mistorum ex elementis; spiritus autem lucidus
 mouet ad formam viuētis, quæ quidem vita
 est, quid supra elementa, & mista, quare non po-
 test esse de natura elementorum. Adiungunt
 qualitates elementorum esse vnus tantum effe-
 ctus simplicis; spiritum verò esse ad plurimos ef-
 fectus ad nutriendum, ad expellendum, ad sen-
 tiendum, & ad omnes alios effectus, in quibus
 inuolui
 consi-

consistit esse vitale. Cum itaque hoc totum sit
 supra elementa, necessarium est etiam, spiritum
 esse ratione suæ formæ aliquid supra elementa.
 Quod supra elementa, est Cælum. Ergo oportet
 spiritum esse de substantia cælesti, quod erit ra-
 tione lucis. Considerant etiam modum actio-
 nis, & inquirunt, actiones elementorum non pro-
 dire absque cōtrarietate, quinimò non esse prop-
 ter aliud, quàm propter contrarietatem. Dicunt
 autem spiritum facere omnia, quæ facit absque
 contrario; viuificat enim visuam in oculo, audi-
 tiuam in aure absque vlla contrarietate. Subiun-
 gunt, spiritum esse illum, qui membris inuehit
 virtutes, tunc dicunt, Illud, quod inuehit alicui,
 debet esse aliquid diuersum ab illo secundum
 substantiam, & naturam. Spiritus inuehit virtu-
 tem membris. Ergo debet esse aliquid substan-
 tia distinctum, à substantia membrorum. Sub-
 stantia membrorum est substantia elementorū,
 quia sunt ex elementis; quare debet esse aliquid
 supra elementa. Quod est supra elementa est
 substantia cælestis. Ergo spiritus est de sub-
 stantia cælesti: Qui quidem spiritus videtur om-
 nino debere esse talis ex ea cōditione, quā habet
 in se ipso, quæ quidem conditio est propria lu-
 cis; sicut enim lux contrahitur ad lucidum ibi se
 vniendo, ita etiam spiritus contrahitur ad vnum

F in acu-

in acūmine cordis. Augetur etiam spiritus di-
 minuto corpore, & aucto minuitur, quòd non
 conuenit naturis elementorum. Præterea ele-
 mētum, & elementatum, quod est mistum, sunt
 vnus tantum esse, & vnus tantum formæ; spiri-
 tus est multiplicis esse, & multiplicis formæ; vn-
 us, & idem existens; est enim spiritus in corpo-
 re naturalis, vitalis, Animalis, quæ omnia requi-
 runt naturam supra naturas elemētorum. Quo-
 circa euident est, Cælum reperiri quantum ad
 suam substantiam in corporibus animalium.
 Veniunt vsque ad hoc, vt dicant in morte hoc
 videri; & Populi testimonio vtuntur; dicimus
 enim morientem trahere spiritum, & de facto
 videmus morientes ita anhelantes, & videmus
 exitum spiritus in vltimo termino, tamquam in
 incorruptibilis existens aufugiat corruptibilita-
 tem. Vnde si petatis ab istis de calido innato, de-
 bebunt dicere, vel esse hunc spiritum, vel confi-
 sere in hoc spiritu: iste enim spiritus est, quia
 omnia facit in corporibus animatis, quod quidē
 diximus esse opus calidi innati. Ita breuiter acce-
 pimus, quæ prolixius Albertus: breuiter etiam
 accipiemus reprobationem & rationum resolu-
 tionem.

Dictatum Septimum.

Reprobatur opinio allata ex Alberto, & ex propria sententia, & excluditur substantia cœlestis à mistionibus elementorum.

Albertus, ut dicebamus, reprobatur opinionem, postea responderet argumentis. Nos brevissimè colligemus, quæ sunt opportuna; alia in ipso videbitis. Reprobatio in hoc debet consistere, quòd non declarant modum, secundum quem substantia cœlestis veniat in corpora Animalium, nec declarant, quomodo sit possibile, ipsam uniri in mistura elementorum absque actione, & passione. Dicebat igitur Albertus, istud quòd à Cœlo de illius substantia venit, vel reperitur in corporibus Animalium, vel generatur in elementis, dum scilicet comiscentur, vel si est lux, aut aliquid tale penetrat corpora Animalium, non tamen à Cœlo separatur, vel est aliquid ipsius Cœli, quòd separatur à Cœlo, & descendit in corpora Animalium. Si primum dicatur, oportet istud esse generabile, & consequenter corruptibile, quare substantia Cœli erit generabilis, & corruptibilis. Si secundum, ita ut dicamus exempli gratia lucem penetrare cor-

F 2 pora

pora Animalium, non tamen a Cælo separari, sequeretur omnia corpora Animalium esse Cælo continuata, quod est valdè ridiculum. Imò subiungebat Albertus, lux est visibilis, quare hæc cōtinuatio erit visibilis. Si velint tertium. Quod separatur à Cælo, & est de illius substantia, & dicitur esse lux, vel est res corporea (vt volunt aliqui dicentes lucem esse corpus) quoniam modo poterit talis substantia recipi, in corpus animalis, ita vt per totum habeatur? necessarium quippe erit corpus penetrare corpus. Quòd si nõ per totum habeatur, & in hoc consistit calidum innatum, iam non erit vbique calidum innatum, vt debet esse. Præterea valdè nouum est, hanc vnionem istius substantiæ corporeæ sic à Cælo procedentis fieri sine actione, & passione, præferim cum debeat fieri in comistione elemètorum, quæ eatenus vniuntur, quatenus simul agunt, & patiuntur. Quæri etiam posset, quomodo mouetur à Cælo ad Animalia. Si à seipsa, erit animata. Si ab alio, assignetur mouēs. Si violentia, assignetur imperans violentiam, & erit inconueniens violentia moueri ad constitutionē Animalis, id, quod est in illo præcipuum. Si natura mouetur Cælū, habebit duos morus naturales simplices, circularē, & rectū deorsum. Si lux, quæ sit qualitas incorporea huc descēdit, quæri-

tur,

45

tur, quomodo possit moueri per se id, quod non est corpus; si enim illuminat vsque ad nos, non illuminat, quia lux separetur à Cēlo, & huc ueniat, sed illuminat alterādo perspicuū, facultatē scilicet in aere, & aqua idoneā alterari ad esse lucidū. Omnino autem, si aliquid substantiæ cęlestis descēdit ad cōstitutionē corporū in animalibus, certū est Cęlū iā debere esse valde diminutū, semper aliquo ab eo recedēte de substantia illius. Si dicerēt, illud reuerti, inciderēt in somnia, quę dicit Albertus, nec habent sensum, nec habent rationē, quę de illis possint attestari. Hoc satis fit. Reliqua in Alberto. Lucem autem non esse corpus, nec lumē defluxū corporis, habebitis ab Aristotele in secūdo de Anima, & ibi præclarā disputationē Ioannis Grāmatici, quemadmodū ad id ēt habebitis Alex. in lib. de Sensu, & sensibili. Respondendū modo est ad rationes, in quibus ad uitandā prolixitatē per capita procedemus. Sūt igitur rationes, quę spiritum contendūt esse de natura lucis, & sunt acceptæ ex motu. Sed antequam has resoluamus, dicendum est aliquid de ratione, qua probant quintam substantiam debere esse in corporibus Animalium. Et ratio est, quia elementa debent contineri, nec possunt cōtineri præterquàm à substantia superiori, quę sit Cęlum. Iam diximus hanc continentiam esse

neces-

necessariam, & declarauimus illam demonstratione sensata. Continens quippe est forma, & in animatis anima; continet autem interuentu caloris, cuius est congregare homogenea, vt superius est dictum. Vnum nunc adiungite, quòd tantum abest continens debere esse quid superius, ita vt sit alterius generis, quòd quinimò tale nullo modo potest continere. Quod enim continet illa, quæ fiunt vnum per transmutationem, debet esse terminus transmutationis. At terminus transmutationis est in eodem genere. Ergo quod talia continet, debet esse eiusdem generis. Cum itaque substantia celestis sit alterius generis, penitus illi repugnat talis continentia, quæ si fieret ab aliquo genere diuerso, illud mistum non esset vnum, nisi ab extrinseco, & ita vnum, vt fascis lignorum ligatus, vt docet Aristoteles quinto Methaph capite de vno. Si istud continens est vnum tamquam terminus transmutationis, tunc verè, & propriè mistum contentum seruat vnitatem. Hoc accipite, si factis omnibus membris corporis humani seruaretur continentia ad vnam intelligentiam, impossibile esset illam continere, quia est actus separatus, qui de se non habet proportionem ad talem materiam, qualis est commistio elementorum ad faciendam temperamenta corporis animati. Ideo Auer-

roes ponens intelligentiam in homine ponit ip-
 sam hominem habere prius esse vnum, & esse
 hominem ab anima, quæ sit prædita facultate
 cogitativa, quæ est proprius actus resultans na-
 turaliter ex illis temperamentis. Quæ modo di-
 cuntur de motu ad ostendendum, quod spiritus sit
 de natura lucis, pingui quadam minerua dicun-
 tur, & sunt similia nugis, quàm doctrinæ. Nā
 aliud est considerare spiritum, prout est talis na-
 tura corporea, in qua dominetur siue aer, siue
 ignis, quod est considerare ipsum purè naturali-
 ter; aliud est considerare spiritum instrumenta-
 riè, prout est instrumentum animæ ad viuifican-
 dum, & operandum. Quando accipitur hoc mo-
 do, vt debet accipi in corporibus Animalium,
 debet habere motum qualemcūque ei præbeat
 anima, quæ illo vtitur ad varia opera. Quare qđ
 moueatur ad omnem diametrum, & quod ha-
 beat omnia illa, quæ dicuntur, est necessarium. Et
 nihil est mirabile, aer suapte natura ferri fursū;
 nihilominus quando aliquod operans vtitur illo
 tamquam instrumento, mouetur ad omnes loci
 differentias. Proiciens vtitur aere, vt instrumen-
 to; si proicit sursum, mouetur sursum aer ad mo-
 uendum proiectum; si deorsum, deorsum, & sic
 ad ante, & retro, ad dextrum, & sinistrum. Res
 sensu euidens. Et potest haberi doctrina ex A-
 ristotele

aristotele tertio de Cœlo. textu 28. Sic igitur est
 de spiritu. Mouetur quodcumque, & quacumque
 prout sibi parata sunt via, & instrumenta per
 quæ a facultate animæ huc, & illuc transferatur.
 Sic a corde, & ad cor, & sic secundum omnia, quæ
 ab istis dicuntur. Non mouetur autem subito, ut
 dicunt isti, sed mouetur prout requirit opportu-
 nitas animæ mouentis ad viuificandum. Hic au-
 tem licet videre, qui errores comittatur ad pau-
 ca respiciendo, & ignoratis communibus: Etiam
 plantæ sunt animatæ, vbi motus talis huius spi-
 ritus? & quomodo? In formicis, in Culicibus, in
 alijs talibus quomodo? quid tale assignabitur?
 Omnino non oportet communibus ignoratis
 in suo genere velle differere de particularibus in
 eodem, & prorsus fatuum est ita particularia di-
 cere, ut communi penitus repugnent. Quod si
 dicitur spiritus lucidus, est dictum methaphori-
 cè contra spiritus melancholicos, qui habent plu-
 rimum terrestris, quæ terrestritas facit crassitiæ,
 & opacitatem. Subiungunt alia, de quibus eo-
 dem modo per discursum, vos postea facile ap-
 plicabitis singulis. Elementa, dicunt, agere ad
 formas elementares, hunc spiritum agere ad for-
 mam viui, nihil hoc mirum, quia agit motus ab
 anima, quæ est principium vitæ, agit enim, ut il-
 lius instrumentum. Dicunt, quod habent diuer-

aristotele

fos

fos effectus, quòd non conuenit elementis.
 Non est hoc dubium, quin debeat habere prout
 dirigitur ab anima, tanto magis, quia pro va-
 rijs operibus variè alteratur, & non est penitus
 idem. Volunt ipsum agere sine contrario, quòd
 est extreme fatuitatis. Nihil enim agit ad traf-
 mutandum quouis modo materialiter, nisi ra-
 tione contrarietatis. Quinimò etiam spiritus
 alteratur, diminuitur, corrumpitur, quæ omnia
 important contrarietatem in materia. Vnum
 adiungunt, quòd est medicum, quòd iste spiri-
 tus vehit virtutes animæ, vehit autem ipsas par-
 tibus corporeis. Quare dicunt deberet esse sub-
 stantiæ diuersæ, quia vehens est diuersum ab eo,
 quòd vehitur, quòd dicitur ridicule. Primo non
 vehit facultates; sed vi, quam habet, quia est pro-
 ductus à calore temperamenti cordis, in quo pri-
 mo est anima, traducitur ad partes ad viuifican-
 das, ad fouendas, ad excitandas facultates, quæ
 illis insunt; & quando non posset illuc traduci,
 facultates oblanguescerent, quia etiam ipse sunt
 adiuncte calori suorum temperamentorum, qui
 calor destitutus, hac viuicatione, quâ supra dixi-
 mus necessario langueret. Deinde dicunt, quòd debet
 esse quid distinctum. Est verum, sed non quod
 genere distinctum. Certè est distinctus spiritus
 temperamento ab ossibus, & neruis, & est cor-

G

pus

pus alterius conditionis in eodem tamen genere, quòd subiungunt contrahi ad cor, à corde dilatari, est verissimum, quia sequitur imperium animæ, cuius est instrumentum; quæ quidem anima pro vita, & pro operationibus oportune ipsum administrat; semper enim hoc debetis habere, quòd nihil habet, nisi prout est animæ instrumentum. Similiter dicunt, quòd viget in angustiore, certum est, quia virtus vnita fit fortior, dilatatus minus viget, quia dispersio debilitat virtutem. Est etiam multi formis, vt dicunt, naturalis, vitalis, Animalis, sed hoc est propter variam sui alterationem, quam recipit, & per instrumenta ad id destinata, & tandem prout recipitur in ipsis partibus. Nimirum popolare est id, quod adiungitur de tractu spiritus in agone mortis. Cor vltimo moritur. Oportet autem esse respirationem vsque dum vita durat. Ille igitur motus est motus respirationis factus a virtute imbecilla, & ideo est cum illa inordinatione, & qui spiritus exit est aer educens fuligines quantum potest pro refrigerando corde, donec tandem (dicebat Aristoteles) facta omnimoda animæ absolute, vltimum quid anhelitus apparet. Ex his, ni fallor, vos poteritis respondere de omnibus talibus, quæ vobis obijciantur.

DICTATVM OCTAVVM.

Adducuntur, & examinantur loci Aristotelis, quibus ille videtur ponere calorem cœlestem in natura receptum sublunari. Itemque Auer.

& Io. Gram. dicta.

Xclusa fuit substantia cœlestis a mixtionibus elementorum prout in illis campofuerunt verustiores, de quibus Albertus: Quoniam autem nihil est prætermittendû, quòd faciat ad rei cognitionem, postquam sunt varij Aristotelis loci, in quibus videtur ponere quendam calorem cœlestem in natura receptum, & qui poterit iudicari in nostris corporibus, calor innatus, de quo loquimur, ideo operæ pretium est adducere hos locos, & illos considerare, post quos etiam adducam alios grauiorum expositorum Auerrois, & Ioannis Grammatici, qui loquitur ex communi quadam sententia suorum antecessorum, quibus omnibus habitis, deueniendum erit ad resolutionem. Et hac habita consideratione, deueniemus ad considerationem eorum quæ dicit Galenus, & erit finis huius tractationis.

G 2 tionis.

tionis. Vnus igitur locus est secundo de Generatione Animalis capite 3. in his verbis. *Sed omnis animæ siue virtus, siue potētia corpus aliud participare videtur, idque magis diuinum, quam ea quæ elementa appellantur.* Et subiungit post pauca, *In est enim in semine omnium, quòd facit, vt secunda sint semina, videlicet quod calor vocatur. idque non ignis, non talis facultas aliqua, est sed spiritus, qui in semine, spumosoque corpore continetur, & natura, quæ in eo spiritu est proportiones respondens elemento stellarū.* Et post pauca. *At vero Solis calor, & Animalium non modo, qui semine continetur, verū etiam, si quid excrementi, sit tamen id, quod principium habet vitale.* Et cōcludēs. *Ceterū calorē in Animalib. cōtentum, nec ignē esse, nec ab igne originem ducere apertum est ex his.* Sunt alij loci eisdē in libris de Generatione Animalium, qui istud idem videntur attestari. Est 3. libro capite 11. talis sententia. *Quoniam humor in terra spiritus in humore, calor Animalis in vniuerso est, ita vt quodammodo plena sint animæ omnia, & subdit. quamobrem consistit celeriter, cum calor ille comprehensus, siue exceptus est, comprehenditur autem, vt humoribus corporeis incalescentibus efficitur, velut bulla spumosa.* Hæc omnia Aristoteles tribuit calori illi, quem dicit in vniuerso, & propter quē dicit omnia quodammodo plena esse animæ. Iterum est locus 4. de Generatione Animalium capite

pite

pite 10. quod est vltimū, quo quidem loco vtun-
 tur ad ponendas influentias secundum Aristote-
 lem. Et nos totum illud caput considerabimus
 in tractatu de Cœli, efficientia in mundum sub-
 lunarem; nunc autem pro re quam agimus sunt
 præsertim verba illa, quæ sic habent. *Luna autem
 principium est propter Solis Societatem receptun-
 que lucis. Fit autem quasi alter Sol minor, quamobrem condu-
 cit ad omnes generationes perfectionesq; calores enim,
 & refrigerationes cum moderatione quadam genera-
 tiones sine moderatione corruptiones efficiūt.* Ad sunt
 alij loci, & duo in Metheoris. primus est 2. libro
 summa 2. capite 2. qui sic habet. *Sol autem & ces-
 sare facit, & commouet flatus, debiles enim, & pau-
 cas existentes exhalationes extinguit, & ampliori cali-
 do illud, quod in exhalatione minus existit disgregat.*
 Alter locus est in eadē 2. summa 3. capite 2. sub
 illis verbis. *Propter eandem causam, & circa eclipses
 Lunæ aliquando accidit fieri terræ motum, quan-
 do enim propè est interpositio, & nondum quidem est
 omnino deficiens lumen, & calidum, quod à Sole.* In
 his oibus locis videtur Phylosophus quodam
 calidum, vel quodam cœleste participare mun-
 do sublunari, vnde poterūt habere aliquod fun-
 damentum, qui calidum innatum reuocant ad
 aliquid supra elementa cœlestis substantiæ. Est
 modo Auerroes habitus præcipuus inter Philo-
 sophi

sophi interpretes, qui aliquibus in locis huiusmodi aliquòd pronunciat. Vnus locus est 12. Methaph: com. 18. In eo comento Auerroes multa disputat secundum varias sententias, deuenit ad Aristotelem, & cum ea proposuisset, quæ ad illam disputationem attinebant, habet hæc verba. *Et quia ista semina non faciunt hoc, nisi per calorem, qui est in eis, & calor ignis non facit nisi calefactionem, aut desiccationem, non figuram neque formam animarum, dicit Aristoteles in libro de Animalibus, quòd iste calor non est ignis, neque igneus; ignis enim corrumpit animalia, non generat, iste autem calor generat. Et post pauca subiungit. Vnde Aristoteles dicit, quòd homo generatur ex homine, et Sole, & factus est ille calor ex terra, & aqua ex calore Solis admisso cum calore aliarum stellarum, Et subiungit, calor igitur Solis, & stellarum diffusus in aqua, & terra generat animalia ex putrefactione nata, & vniuersaliter omnia, quæ fiunt ex non semine. Alter locus est in libro de substantia orbis capite secundo vbi cum exposuisset opinionem Aristotelis subiungit hæc verba. Et Expositores dant secundam causam, illuminationem scilicet, dicunt enim, quòd lux in eo, quòd videtur lux calefacere, quando reflectitur, & dicunt, quòd non est de accidentibus proprijs igni, sed de accidentibus communibus igni, & cælesti corpori, Et subiungit, & forte dicendum est ad hoc, quòd*

idq̄

non

non est remotum, ut calor dicatur in eis equivoce per
hoc signum, scilicet, quia calor ignis corrumpit, & de-
struit entia, calor verò corporum cœlestiū largitur vi-
tam vegetabilem, sensibilem, & animalē, Et subdit.
& secundum hoc calor erit duobus modis, calor, qui est
de qualitatibus passivis, quæ transmutant substantiam
in qua sunt, & calor, qui non est de qualitatibus pas-
sivis, Et post pauca addit; considerātes autem actio-
nem stellarum in antiquo tēpore, verè dicunt quod que-
dam largiatur caliditatem, & siccitatem, quedam cali-
ditatem, & humiditatem, quedam frigiditatem, &
siccitatem, quedam etiam frigiditatem, & humida-
tem, & sic quatuor qualitates communes corporibus
cœlestibus, & quatuor elementis dicuntur equivoce,
aut secundum prius, & posterius. Præter Auerroem
est Ioannes Grammaticus, qui ut dicebā ex sua,
& ex priorum sententia ita pronunciat. Est lo-
cus in primo Meteorū, capite quarto super il-
lis verbis: de caliditate autem facta, quam exhibet
Sol præcipue in expositione illius partis. Videamus
autem motum ipsum post multa habet hæc ver-
ba. Hæc igitur sunt, quæ hoc loco ab Aristotele dispu-
tantur. Ceterum nos quoque opere præteritum est ea ex-
plicare, & pro patrocinio veritatis in medium profer-
re, quæ contra ipsius verba, singulasque sententias sum-
mopere pugnare videntur. Cum postea versatus es-
set contra Aristotelem assignantem caliditatem

cor-

corporis Solis cogitans se illum vicisse. Habet hæc verba. *Et clam se ipso Aristoteles his assentitur, qui corpora cœlestia constare volunt ex quatuor rerum elementis, sydera tamen ex igni plurimo esse, Et paucis adiectis habet. Vel si hoc palam falsum est res, namque, quas ex propinquo habet calefacere Sol videtur, Et subiungit ipse, natura calidus, qualitate agat in res subiectus, vice ignis utique necesse est. Et cum ver fatus esset circa Lunã scribit. Ex virtute luminis, & splendoris vim calefactoriam adipiscitur subiungendo, nisi enim pleno orbe, vel terris cõsiderit proxima, non calefacit. Lumẽ ergo suũ tantummodo calefacit, nõ motus, Et subiũgit, et quoniã lumẽ illius est tenue, & imbecillum, Et quæ sequuntur, quæ omnia ad idem tendunt, vt demonstraret calorem à cœlo prouenire, ex quo ista inferiora nanciscantur quandam perfectionem. Eo autem vsque rem deducit, vt aliter sentientes putet non philosophari, sed fabulari, & ponit hæc verba, nisi quidã fortasse fabulose, nos ad quasdam causas ignotas, occultasque rerum nouitates remittant, at relegent, cuiusmodi Damascus tamquam Auctorem Alexandrum facit, & subdit, neque postea hoc genus hominum pudet, qui eiusmodi fabulas comiscuntur negare rem tam apertam, de quibus etiam dicit. Hi autem homines in fabulas tantum conuerti in ignoratione rerum naturalium versantur, Et subdit namque illud profecto in*

ipsis

ipsis insigne vitium est, quia cum naturales quæstiones tractamus causas afferre naturales debemus. Colligit tandem caloris proprii virtute Solem excalefacere hunc Mundum nostrum, & agere in res humanas. Hæc sunt quæ digna fuere, vt in hunc locum, & in hanc disputationem adducentur, quia cum sint grauissimæ sententiæ, & grauissimorum hominum poterant facile adducere volentes bene philosophari in aliquem errorem. Danda modo est opera, vt ea principia proponamus, ex quibus de his omnibus bene respondeamus, & ista principia applicemus ad declarationem singulorū locorum, qui id requirunt, quod tanto magis accurate est faciendum, quanto minus facile esse videtur.

DICTATVM NONVM.

*Ponuntur fundamenta, & explicantur loci
superius allati.*

Difficultates contingentes in disputationibus nō bene resoluuntur, nisi re ipsa, in qua disputatur bene perspecta. Quocirca nos pro difficultatibus oībus enodandis debemus incumbere in rei explicatione, quanto breuius fieri potest, & facillime. Per vos enim ipsos

H postea

postea faciētis applicationem ad omnes has pro-
 positas. Incipiamus igitur ab hoc, quòd certum
 est, Aristotelem nolle vllum cęlestem calorem,
 qui sit qualitas de cęli substantia, esse in corpo-
 ribus sublunatibus siue animatis, siue inanima-
 tis. Hoc quidem primò potest patere ex his, quę
 dicit de ipso cęlo, quòd sit quintę substantię
 in libro de cęlo, quòd sit nec graue, nec leue.
 Eodem enim modo ab ipso remouentur omnes
 alię qualitates, in quibus sit contrarietas ad mo-
 rum faciendum qualemcunque. Sed accipio
 textum ipsum Phylosophi citatum principio
 Metheor. capite quarto, vbi de calore loquens
 inquit, quòd proportione responderet elemento
 stellarum. Certum est, quòd si responderet pro-
 portione non est de illius natura, quia non es-
 set proportio, sed esset conuenientia in substan-
 tia, & natura. Et quòd proportionatur ali-
 cui, est diuersum ab illo, cui proportionatur,
 nec potest dici esse de illius substantia. Ha-
 bet autem calor ille seminalis proportionem
 eum elemento stellarum; quia sicut elemen-
 tum stellarum se habet ad omnia facienda, sic
 iste calor se habet ad faciendum animatum in
 tali genere, & habet vim effectiuam sub cęlo or-
 dinatam. Vnde est illud dictum. Sol, & homo
 generant hominem, quatenus cęlum, vt vniuer-
 sale

59

fale efficiens subordinat sibi particularia efficiencia ad generandum in proprijs speciebus. Est etiam textus primi Metheor. capite quarto, ubi docet, quòd fit caliditas à Sole, & à cœlo per motum, quòd non aliter fit, quàm excitando calorem elementarem, prout motus disgregat materiam per motum, prout etiam lumen facit ad rarefactionem, cum sit actus perspicui, quæ perspicuitas attinet ad raritatem, ad quam postea rarefactionem sequitur excitatio calidi in existentis. Non est igitur dubium, quin Aristoteles nolit, in aliquibus inferioribus esse caliditatem aliquam, quæ sit de substantia corporum cœlestium. Sed præter hoc ad sunt rationes, quæ id ostendunt. Accipiamus igitur quòd elementa sunt cœlo subordinata, tamquàm instrumenta ad omnem generationem sublunarem, quia cœlum sine istis non poterat hoc præstare; & generatio, & corruptio acquirit actionem, & passionem, quæ non est nisi per qualitates contrarias in eadem materia. Hæc verò est elementorum constitutio. Dicite igitur hoc pacto. Vel natura paravit instrumentum sufficiens ad opus faciendum, vel non; si nō paravit, est contra primum principium, quòd natura non deficit in necessarijs; si paravit iam qualitates, quæ in his elementis

H 2 sunt

sunt repertæ, sufficiunt pro omni generatione,
& omnino pro omni constitutione sublunariû.
Si sufficiunt istæ, ergo frustra admiscetur hæc
qualitas cęlestis, quæ sit de cęli substantia, & re-
peritur hic in feminibus, & in corporib. anima-
tis. Vtterius quęro utrû ista qualitas remaneat in
misto, an non remaneat; si non remanet est fru-
stra, quia sufficit substãtia cęli effectiua per motû
ad omnia efficienda modo prædicto, vt edo sci-
licet qualitatibus elementorum pro instrumen-
to; si manet erit, vt materia, quæmadmodum
etiam sunt aliæ qualitates elementorum. Et ita
cęli substantia quouis modo erit materia sublu-
narium; contra verissimum dictum, quòd pri-
mum efficiens non remanet pars facti. Dico
primum efficiens, quia in naturalibus efficiens
instrumentarium potest remanere materia eius,
quod fit, vt faciunt elementa; quia vt dicebam
sunt efficiencia instrumentaria cęli, immò com-
muniter dicitur, quòd efficiens instrumenta-
rium in naturalibus reducitur ad materiam. Est
etiam rationabile quæsitum. Cęlum est ad om-
nium conseruationem, si habet aliquem calo-
rem, quem immitat in Mundum, cur non etiam
frigus, quia etiam frigida conseruanda. Vide-
runt difficultatem, vt adnotauit Ioannes Gram-
maticus, & dixerunt etiam esse stellas frigi-
das,

das, & rem deduxerunt ad influentias, quod tamen (vt etiam dicebat Ioannes Grammaticus) est omnimodè ridiculum. Cælum enim est vbi- que eiusdem substantiæ. Quare non est locus varietati istarum qualitarum contrariarum. Videmus, quòd in Cælo sunt partes dēfiores propter materiæ multiplicationem, sunt partes rariores, quæ sunt Diaphanæ. Nihilominus in omnibus eadem substantia, variantur solum accidentia consequentia illam, prout aliæ partes sunt lucentes, vt Sol, & aliæ stelle; aliæ transparentes, vt ipsi orbes; quod possunt dicere (& videtur Auerroes proposuisse), has qualitates dici æquiocè hic, & in Cælo si æquiocatio erit declaranda, certè illam non declarabunt. Addite, quòd non decet Philosophum dicere, sed oportet demonstrare, quod videant ipsi, an possint facere, siue ratione, siue sensu. Omnino autem est dictum Aristotelis ab omnibus acceptum, quia certissimū, Mundum inferiorem esse quodammodo continuum superioribus latioribus, vt omnis eius virtus inde gubernetur. Ratio gubernationis est ista, Cælum est prima substantia sensibilis, quia componitur ex materia, & forma alterius naturæ ab inferioribus, & domināte materiam, & formam inferiorem. Ratione igitur istius domini, quātum ad substantiam

etiam habet primitatem in natura. Et est certa
 propositio, quòd primū in omni genere est cau-
 sa alijs. Deinde cœlum mouetur, & mouetur mo-
 tu circulari, qui est primus omnium motuum;
 quare etiam ratione primitatis motus habet lo-
 cum primi, & locum causæ. Quare cœlum de sua
 substantia, & de ratione sui motus habet hoc im-
 perium gubernandi, quia per ista excellit supra
 naturas sublunares. Dicite igitur hoc pacto, si
 cœlum ad gubernationē se habet per suam sub-
 stantiam, & per suum motum, qui concurrit, &
 tamquam primus, & tamquam ille, qui adducit,
 & abducit luminosum, ex quo viuificatio infe-
 riorum sufficit ad gubernationem prædictam.
 Non sunt cogitandæ alię qualitates, quæ sunt im-
 manifestæ, nec possunt vlla via in illo demon-
 strari, sed primum est verum, quia si hoc non pos-
 set per suam primitatem, esset contra leges natu-
 ræ, quæ facit primum causa aliorum. Ergo nihil
 aliud est quærendum. Hæc est igitur rei expli-
 catio. Videndū modo in locis Phylosophi quid
 dicendum; de alijs eni in pauca erunt dicenda.
 Aristoteles igitur semper dicit, quòd iste calor
 est cœlettis, quòd non est elementaris, quòd non
 est igneus, nec ab igne originem ducit, & rectis-
 sime dicit, quia iste calor prout est subordina-
 tus celo, habet cœlestes conditiones; agit enim
 sub

sub cœlo, & vi illius non vi propria elementari.
 Dicite sic. Quod dicitur cœlestis in ratione operandi, & sic semper loquitur Phylosophus, & dicitur non igneus, nec ab igne originem ducere, quia non habet eum effectiuam ad illud, quod debet facere, prout est igneus, aut ab igne habes originem; sed prout sub cœlo ita est ordinatus, vt cœlum per ipsum operetur aliqua, quæ calor elementaris, vt suæ naturæ dimissus, non posset operari. Neque enim calor elementaris, vt elementaris habet vim actiuam, sed solummodo, vt sub cœlo ordinatus. Ad hoc habetis pulcherrimam doctrinam Alexandri in quæstionibus naturalibus, de qua dicemus in tractatu de effi-
 cientia cœli. Quare nō dicitur hic calor cœlestis, quia fit productus à cœlo, vel quia fit qualitas illius substantialis, sed dicitur cœlestis quia existens in elemētis regulatur à cœlo, & fit proportionatus ad agendum sub ipso omnia illa opera, quæ pro mundi conseruatione, & perfectione sunt necessaria. Hinc est illud, quod Aristoteles dicebat, animæ quodammodo esse omnia plena, quia ista caloris regulatio, & ista subordinatio eiusdem sibi ipsi fit à Cœlo per totum in quibuscumque partibus habeatur idonea materia pro tali opere. Vnde dicitur quodammodo plena, quia solum in virtute, & potentia talis caloris.

Hoc.

Hoc autem præcipue à vobis est intelligendum, quod Sol ita disponens, & regulans calorem disponit ipsum, & regulat quatenus simul habetur cum alijs qualitatibus elementaribus. Quare dicebat Aristoteles, refrigerationes moderatè factas esse per factiuas. Fiunt autem sub Cælo istæ refrigerationes per ipsum cælum motu, & lumine, quatenus calor hoc, vel illo modo contemperatur. Habetis etiam hic, quomodo Luna plena dicatur esse alter Sol. Et dicebat Aristoteles, & est notum experimento, noctes plenilunij esse calidiores. Eodem modo fit hoc totum, quo fit etiam à Sole; Luna enim plena statim Sole occidente, succedit supra emisphærium. Unde disgregatio, quæ per motum à Sole fuit facta, non potest cessare succedente alio disgregante, licet minus valido. Sic etiam excitatio caloris, quæ fuit facta per lumē Solis non potest cessare, quia succedit aliud lumen quod est etiam solare. Fiunt autem ista secundum magis, & minus, ut omnes potestis cognoscere. Quod vero ex his dicunt de influentijs suo tempore erit explicatū. Nunc istud solum accipite, quod illud, quod dicit adscriptū Ioannes Grammaticus Alexandro à Damasio nihil facit ad influētias, quas Alexāder habet pro nugis, sed primus fuit Alexāder, qui quæsiuit, an virtutem Diuinam imprimat suo motu.

motu, & lumine Cœlum sublunaribus, per quã
 elementa habent vim animasticam, & vim pro-
 ducendi mirabilia. In qua speculatione nihil de
 influentijs; sed mirabiliter se gerit secundum
 principia, quæ superius posuimus. Et hoc totum
 suo loco explicabitur. Quantum ad Auerroem,
 ipse in illo comento 18. disputat contra multos
 ponens opiniones, & obiectiones, et cõtra Chri-
 stianos. Et pro sedanda disputatione, de hoc
 quod dicitur, Cœlum operari secũdum has qua-
 litates, inuenit illum modum, quod æquiuoce
 dicantur hic, & ibi; alioquin Auerroes benè sen-
 tit cum Aristotele secundum eum modum, qui
 à nobis est propositus. Ioannes Grammaticus
 fuit adductus, ne prætermitteremus dicta gra-
 uiorum Expositorum. Sed Ioannes Grammaticus
 eo loco est contra Aristotelem ex professo, quẽ
 vult cogi ex soliditate adducta, ponere in Cœlo
 quatuor elementa, vt Plato. De qua re nunc non
 est opportunum loqui, quia nimis extra propo-
 situm existit. Habenda erit aliquando Apologia
 pro Aristotele, & quantum ad hoc, & quantum
 ad alia, in quibus Ioannes Grammaticus ei con-
 tradicit.

DICTAVM DECIMVM.

Proponitur opinio Galeni ex ijs, quæ dixit Lycon
con aduersus Hippocratem.

N Enimus ad Galenum, qui varijs in locis
meminit de calido innato, & de ipso di-
scurrit. Citat ipse librum de femine, & de
temperamentis. Est præterea Aphor. 14. primæ
sectionis, in quo digreditur circa calidum innat-
tum. Sed quoniam eo loco se remittit ad librū,
conscriptum aduersus Lycon, in quo exactè om-
nia profiteretur se considerasse, ideo nos versabi-
mur circa dicta in hoc libro, dantes operam, vt
solum accipiamus ea, quæ sunt ad rem (nam pro-
lixiores sūt ibi de alio disputationes, & ista, quæ
sunt ad rem curabimus, vt dilucidè) & quantò
breuius fieri potest, proponantur. Videbimus
primò, quid dixerit Lycus, deinde quid contra
Lycon Galenus, postea versabimur in resolutio-
ne. Lycus igitur exposuit Hippocratis Aphorif-
mos, & in expositione illius Aphorismi. *Qui cre-
scunt habent plurimum calidi innati.* reprehendit
Hippocraté, pro quo postea sumit Galenus de-
fensionem; reprehensio verò est in illis verbis.
plurimum calidi innati. & est talis. Haberi plurimū
calidi.

calidi innati tripliciter potest cogitari. Vno modo pro ratione substantiæ. Alio modo pro intensiõne qualitatis. Tertio modo pro vigore, & robore agendi. Quomodocunque accipiat, semper (inquit) Hippocrates est reprehendendus, idque ostendit hoc pacto. Si vult dicere Hippocrates plurimũ Pueris inesse calidi innati pro ratione substantiæ, dicit falsum: nam rei substantia, quæ in aliquo reperitur, sequitur molem, & magnitudinem illius. Vt si dicamus, animam extensam per corpus, erit maior in maiori corpore. Cum igitur in Adultis corpus sit maius, nõ potest dici, calidum innatum pro ratione substantiæ esse plurimum in Pueris, cum Adulorũ corpus sit longè maius. Sic faceret argumentum. Calidũ pro ratione substantiæ suscipit esse multum, & paruum ex quãtitate corporis, cui inest. Sed corpus Adulorum est longè maius, quàm corpus Puerorum. Ergo plus calidi innati erit in Adultis, quos voco illos, qui iã creuerunt, & erit longè maius, quàm sit in crescentibus, & Pueris. Non potest etiam, accipiendo calidum pro qualitatis intensiõne, dici maius in Pueris, quàm in Adultis, quia nullum habemus signum, quo possimus istud dicere; quin ita appaerebunt signa contrarij, quia Adulti sunt vegetiores ad motũ, qui prouenit à calido, & con-

coquunt etiam cibos duriores, quàm concoquant Pueri. Quare si philosophandum est ex manifestis, potius habendum cōtrarium, quàm id, quod dicit Hippocrates. Potest fortè (inquit Lycus) verificari dictum Hippocratis quantum ad vigorē, & ad robur agendi, quia scilicet pueris calidum innatum sit maximè potens quantum ad operationem, quia sit validior in ratione agendi, quàm in Adultis, quod videtur manifestum ex opere, quod exequitur; nam auget corpus, quæ est actio valdè difficilis, quam postea non habet calor in adultis. Sed tunc, inquit Lycus, et Hippocrates est reprehendendus, quia calor, qui illa opera debet facere, non debet esse plurimus, sed maximè temperatus, & absque excessu. Deinde abutitur vocabulo Hippo. quoniam non debet dici calor sic acceptus est plurimus, quod est vocabulum attrinens ad quantitatem, sed debet dici validior. quo quidem vocabulo propriè significamus facultatem, & efficaciam agendi; ita vt Hippocrates secūdam primum modum potest benè vsus fuisse voce plurimi, notando extensionem substantiæ, quia multum, & paucum sic conueniunt, & consequenter plurimum; sed postea euidenter dicit falsum, quia demonstrat sensus esse totum oppositum, cum Adulti habeant maius corpus. In

secun-

secunda significatione, quòd scilicet calidum
 accipiatur pro intensione qualitatis, abutitur
 voce plurimi, quia in quale non dicimus mul-
 tum, & paruum siue plurimum, sed dicimus ma-
 gis, vel minus intensiorem, & remissionem. Sed
 præterea falsum dicit, nam experientia docet
 oppositum, nempe in Adultis esse intensiorem
 caliditatem. In tertia significatione, vt dictum
 est, potest Hippocrates dixisse aliquid veri, sed
 tunc est evidens abusus illius vocis, quod non
 decet haberi in doctrina præsertim Aphoristi-
 ca. Hæc Lycus Galenus autem inuehitur con-
 tra illū more solito absque vlla modestia. Ado-
 ritur illum quasi vipera impetens morsu vene-
 nato. Vocat illum imprudentem, qui reprehendit
 doctrinam, quam ignorat, hippocraticā sci-
 licet, & dicit, tales viros non esse ferēdos. Dam-
 nat etiam, quia eam attulit contradictionem,
 quam nescit, quæ nullam sapit disciplinam,
 quæ euertit omnes artes. Et reprehendit, quòd
 Platonem non cognouit, hoc autem est in dispu-
 tatione, quam habet Galenus contra Lycon su-
 per hac propositione, quod calidum, quòd cali-
 dum non differt ab alio calido. Non hic sistit:
 reprehendit, quòd sibi pugnantia pronun-
 ciat, quòd corrumpit Iuuentutem, quòd ne-
 scit logicam, quòd est audacissimus, & nugacis-
 simus,

simus, quòd deprauat dicta Hippocratis, & quãdo illa damnat. & etiam quãdo illa laudat. Quorum Galeni dictorum si aliquam partem, neque etiam minimam, reflectat Lycus contra Galenũ, nihil p̄cabit. Sed nos circa hoc non versamur. Puto clarè dicta, quæ Lycus dicit accepta ex ipso Galeno. Nunc videndum, quæ dicat Galenus aduersus Lycon. Sibi igitur proponit ostendendum, quòd secundum omnes tres illas significationes a Lyco propositas Hippocrates benè dixit, dicendo plurimum calidi innati inesse illis, qui crescunt, & reprehensionem Lyci proficisci ex illius ignorantia. Habet ipse has conclusiones. Prima est. Calidum innatum esse corpus quoddam, & substantiam corpoream compositam, quod si sciisset Lycus, non ita reprehendisset. Subiungit secundam conclusionem. Istã corpoream substantiam constitui ex prima concretione seminis, & sanguinis menstrui, quia oporteat huiuscemodi calidum, in quo totũ ipsius fœtus debet consistere, esse primò productũ, & primò consistere. Quæri poterat, cur ista substantia sic concreta ex prima cõiunctione seminis, & sanguinis menstrui vocetur nomine calidi. Respondet, quòd istud corpus propositum dicitur calidum à qualitate, quæ est in illo maxime præcipua, & potestis addere maxime ad v-

sum

sum vitæ. Poterat aliquis vltcrius quærere, cur vocetur innatum. Respondet ad differentiam aliarum partium, quæ postea illi: adgenerantur est enim hoc corpus sine vlla distinctione organizationis, circa ipsum postea delineantur partes, ex quibus animal constituitur, & sic ei adnascuntur ossa, venæ, cartilagines, ligamenta, & alia, quæ postea in facto apparent: ita vt istud dicatur corpus innatum, quia (inquit Galenus) statim ab exordijs, hoc est ex eo tempore, quo primum ortum habuere ij, qui gignuntur præsto est. Et paucis interpositis, subdit, mox vero multa iugiter in ea intercedente alteratione ossis, quædam delineatio cartilaginis, ligamenti, nerui, & arteriæ, atque venæ, absoluitur. Sic Galenus ponit sibi principia, ex quibus Lyco contradicat. Ex istis autem nullum probat, sed simpliciter pronunciat, quæ tamen, vt videbitis in resolutione, indigebant multa probatione; quia siliceret dicere aduersus hominem grauissimû, & maximè famosum, talia dicta sunt similia fictionibus, quàm rationibus demonstratiuis. Videbimus igitur, qualiter ipsis vtatur; & postea versabimur in illorum consideratione.

D.F.

DICTATVM VNDECIMVM.

Examinantur, quæ dixit Galenus contra Lycon, & reprobatur eius sententia de corpore conglutinato ex semine, & menstruo.

Intentio Galeni erat demonstrare Lyco, Hippocratem benè fuisse loquutū secundum omnes tres illos modos, quos Lycus proposuerat. Applicat igitur principia à se posita ad hoc demonstrandum, & inquit primò, calidum innatū benè dici ab Hippocrate plurimum secundum rationem substantiæ. Inquit, quod Lycus ignorauit, aliter in simplicibus, aliter in commistis dici aliquid magnum, & paruum, & plurimum. In simplicibus quidem dicitur secundum extensionem, quia talia sunt eiusdem nature. Sic dicemus in magno cubiculo esse plurimum aeris, in exiguo paruum; in commistis vero, id est in illis, in quibus est compositio multarum partium, vt est in Animalibus, vnum dicitur plurimum, non simpliciter, sed in comparatione, & proportione ad alia: vt dicimus esse plurimum cerebri in Puerulo, & minimum cerebri in Elephante, cum tamen in isto cerebrum sit multo maius. Ratio est, quia dicimus pluri-

plurimum cerebri in proportione, & comparatione ad alias partes in Pueris, & ad alias partes in Elephantis. Stãte igitur isto principio rectè Hippocrates dicit, in Pueris esse plurimum calidi innati, illius scilicet corporeæ substantiæ, quam ponit Galenus in comparatione ad alias partes, quæ postea adueniunt huic corpori primigeneo, quod quidem, inquit Galenus, nos videbimus esse verissimum, si quidem in Infante omnia sunt sanguinea, quemadmodum senes euadunt exangues, quos propterea dicimus habere parum calidi, istud enim calidum innatum semper decrescit crescētibus maximè alijs partibus in corporis augmento. Quare cum sic semper minuarur in senibus, remanet valdè pusillum respectu aliarum partium, sicuti in Infantibus, & crescentibus est valdè multum secundum eandem proportionē. Si igitur vellet Hippocrates, calidum innatum esse plurimum in crescentibus simpliciter ratione substantiæ aliquid dicēt Lycus, sed nō intellexit Hippocratē, quia vult calidum innatū dici plurimum in ratione substantiæ non simpliciter, sed in proportione prædicta. Et sic dictū Hippocratis verificatur secūndum primum modum à Lyco propositum. Verificatur etiam in secundo modo, qui erat, vt intelligeretur plurimus calor in ratione qualitatis, quia propriæ qualitates non possunt separari a substantia. Quare cum sit plurimus secundum substantiam, etiam debet esse verum, quòd est

K. pluri-

plurimus secundum qualitatem, qua eadem ratio,
 ne etiam verificatur in tertio modo, secundum fa-
 cultatem scilicet, & vigorem actionis; etenim istud
 omne necessariò consequitur ad duo alia ad pluri-
 mam substantiam, & consequenter plurimam qua-
 litatem. Nec est Hippocrates abusus vocabulo plu-
 rimi; nam, vt monstrat Galenus quamuis prolixè,
 iste modus loquendi est vsitatus etiam in qualita-
 tibus, & facultatibus actiuis, vt scilicet dicatur plu-
 rimæ, vel non plurimæ. Hæc igitur Galenus. Con-
 tra quem oportet dicere, non autem contra sin-
 gula, sed contra ea, quæ sunt ad nostrum pro-
 positum, ne prolixitate rem inuoluamus, quam
 volumus esse dilucidam. Videndum autem est
 modestius, quàm ipse contra Lycon. Vt itaque
 etiam dicamus reuerenter, dicamus solum per
 modum quæsitum, qui modus etiam faciet, vt fa-
 cilior sit deffensio Galeni, si aliquis ex Medicis
 voluerit esse pro ipso. Quæro igitur primò, an
 velit Galenus, esse etiam calorem innatum in
 plantis, dubio procul debet velle, quia planta
 viuunt, & sine hoc calido non est vita, non so-
 lum vt dicit Phylosophus, sed vt dicit sensus
 ipse, & commune experimentum. Peto mo-
 do ab ipso, quomodo in illis sit hoc corpus
 conglutinatum ex femine, & menstruo, si ibi
 non est semen, neque menstruum, quòd si di-
 xerit esse aliquid proportionale, primò debe-
 bat

bat hoc aduertere , deinde oportebat istud ostendere , vt facit Aristoteles de proportionale cordis . Ostenditur enim pars in planta , quæ primo nascitur , & vltimò moritur , & hoc est illud proportionale ; quòd si talis pars est illa , quæ primo nascitur , non erit ante ipsum corpus , quod dixit calidum innatum , primò nascens . Quæro secundo . Quomodo in animalibus generatis ex putredine ostendet mihi esse istud corpus concretum ex semine , & menstruo , cum neutrum ibi sit ? Et si aduertamus illorum generationem , numquam possumus cogitare in ea primò haberi aliud corpus , quod calidum innatum debeat vocari . Sed , vt dicebam in principio , necessarium est illum , qui vult versare circa particularia ignoratis communibus incidere in hos errores . Calor certè temperamenti est in omnibus istis , & habet omnes illas facultates , quas diximus in principio , & sunt præcisæ facultates calidi innati . Tertio quæro . Istud corpus , quod est calidi innati in illis animalibus perfectis , vt in homine , & alijs in quibus est , quoniam in illis hæc est prima coniunctio , quam dicit Galenus , quæro vbi est ? Nam si est corpus , debet esse alicubi . Ostendat aliquis si potest , quia in Galeno non satis liquet . Cum enim constituisset hoc calidum , dicit illi adgenerari membra , & statim inquit , esse hoc corpus plu-

rimum in Infantibus, quia omnia in illis sunt san-
 guinea, vtrum velit hunc sanguinem vbi que disper-
 sum esse calidum innatum, non patet, nec rationa-
 bile est, vt dicatur, quia hoc non est corpus coniu-
 ctum ex sanguine menstruo, & femine, sed est san-
 guis ex nutritione nascens, vt etiam postea in A-
 dultis. Peto igitur mihi ostendi, vbi sit hoc cor-
 pus, quod primò nascitur, & primò se habet ad to-
 tius constitutionem, cui omnia alia adnascantur?
 Quæro etiam, an sit necessarium calidum innatum
 esse diffusum per totum corpus, ita vt sit in vno quo-
 que minimo? Ego quidem pro certo habeo ita
 debere esse, quia in corpore animato quodlibet
 minimum viuit, & quodlibet minimum partium
 constituentium corpus, est animatum, quod peni-
 tus nequit esse sine calido innato. Peto igitur mihi
 ostendi, si hoc calidum innatum est corpus, quale
 dicit Galenus, quomodo diffunditur per omnes
 minimas partes, nisi concedamus corpus penetrare
 corpus? si solum diffunditur, & iuxta ponitur ex-
 trinsecè partibus, ipse partes secundum se non vi-
 uent, non possunt autem nutriri, nisi attrahant ali-
 mentum, quomodo attrahent, si non viuent si
 vt magnes ferrum attrahent extra se. Sed oportet,
 vt intra admittant, & vt nutriantur. Fibrae etiam ad
 attrahendum inerunt frustra, si sibi non adest anima,
 & calidum innatum, quod est illius instrumentum
 ad vtendum illis fibris. Sed debet concoqui alimé-
 tum

tum etiam in partibus vltima coctione, per quam fit assimilatio, quæ est assimilatio substantialis. Hoc quomodo fiet, nisi in illarum substantia sit hoc calidum, cuius munere hæc omnia perficiuntur? Quæro insuper circa illam concretionem, quam ponit Galenus feminis, & sanguinis menstrui, & dubito hoc pacto. Non est dubium, quod semen habet vim actiuam, & sanguis mensurus habet vim passiuam, vel, vt dicunt Medici, semen cõcurrit ad productionem fœtus, & actiuè, & passiuè. Hoc nunc nihil ad me. Non reuocatur in dubium, quin ibi sit, & actiuum, & passiuum. Quæro igitur, cur non agunt, & patiuntur? Vbicumque enim sunt propinqua actiuum, & passiuum, & nihil impedit, necessarium est sequi actionem. Fortè dicet aliquis, etiam in mistis est calidum, frigidum, humidum, & siccum, & tamen non agunt, & patiuntur inuicem. Aduertendum est, quod ista sunt facta vnam, & conuenerunt sub vna forma, quæ quidem forma continet illam vniõnem. Hic nihil tale dicit Galenus, nec etiam potest cogitari, nam semen, & menstruum simul coniunguntur non amittentia proprias naturas, vt dicit Galenus, ad eò vt resultet quid tertium, vt resultat ex elementis, sed permanet in illa cõmixtione, veluti puto iuxtaposita. Cum igitur nihil impediatur, quin agant, & patiantur iuxta suas conditiones, non video qua ratione in tali statu permaneant. Vnde etiam quæro. Istud corpus, quod vocatur

tur calidum innatum, est ne sub aliqua forma, ita ut cōtineatur in tali esse? Quòd si est sub aliqua forma est ne viuum, & animatū? Si dicamus, quòd non est viuum, nec animatū, quomodo præcipua pars viuentis non est viua, nec animata? Si dicamus, quòd viuut, iam est contra medicos, quia nondum cor est factū, in quo est principiū vitæ, & sic habebitur vita sine principio vite. Sed præterea istud corpus nõdum est instrumentariū, vt dicit Galenus, qui dicit illi postea ad nosci instrumenta: si non est instrumentariū, quomodo erit animatū, si anima est actus corporis naturalis instrumentarij? Quocirca habet Galenus sententiã plenam ambiguitatis, quas ego sic breuiter proposui. Si enim voluissem considerare singula dicta Galeni, potuissem quærere multo plura, sed ista pro re nostra sufficiant. Quòd si aliquis respondebit istis quæsitis, vt dicebat Plato, vicerit ille, & erit non tãquam inimicus, sed tamquam amicus. Nihil enim aliud quærimus, quàm (vt Aristoteles dicebat) veritatem, & naturam entium. Si afferantur responsiones, & declarationes ex rei natura, non parum fuerimus lucrati, qui scilicet didicerimus, & doctiores euaserimus.

DICTATVM DVODECIMVM.

*Dilucidatur dictum Lyci. Et exponitur particu-
la Aphor. 14. prim. sect. Qui crescunt, &c.*

Dicendum adhuc superest pro plena declara-
tione aliquid partim pro Lyco, partim pro
re ipsa. Pro Lyeo quidem animaduerten-
dum est, quòd non malè dixit, quando dixit, calo-
rem in Iuuenibus pro ratione substantiæ esse maio-
rem, quã in Pueris, quia corporis moles fit maior.
Innititur enim hoc dictum principio proposito, quòd
calor innatus debet haberi in vnoquoque minimo
corporis. Est autem calor euidenter aliquod, quod
extenditur ad materiam, & est aliquid, quod adne-
dit sibi quantitatem materiæ, in ratione suæ substan-
tiæ. Quare ex mole corporis necessariò recipit in-
crementum, quantum ad propriam substantiam, quia
omne materiale recipit incrementum suæ naturæ
ex materia, in qua est maiori, & minori. Non malè
etiam interpretatur Lycus Aphorismum, quòd Hip-
pocrates benè dixerit appellando plurimum calorem
ex vi operandi; hunc enim esse Hippocratis sensum
paulò post dicemus. Sed malè reprehendit Hippo-
cratem de abusu vocaboli, nollens dici de vi agendi
plurimum, vel non plurimum, sed validum, & non va-
lidum. Cum enim hoc secundum recipiatur, non
tamen

ramentum primum est inusitatum, sed, & apud Populum, qui est arbiter locutionis, & apud scriptores habetur hic usus, unde de vi, & robore ad agendum dicitur plurimum, & non plurimum. Sic etiam apud Aristotelem habebimus vim plurimam agendi, & non plurimam, & dicimus communiter, plurimum posse. Quinimo etiam in Aristotele habebimus vim agendi finitam, & infinitam, quæ omnia ad idem referuntur. Est autem Aristotelis doctrina, quod debemus uti vocabulis, prout sunt in usu, & apud multitudinem. Quare in hoc bene reprehendit Galenus Lycon. Et hæc quantum ad ipsum. Quantum modo ad rem pro totius explicationis dilucidatione puto ego non aliter fuisse loquutum Hippocratem in illo Aphorismo, quam respiciendo in calore innato robur actionis, & vim ad agendum. Quod me mouet est hoc. Dicit in eodem Aphorismo, qui crescunt plurimum habere calidi innati, subiungit, eos igitur plurimum egere alimento; & reddit rationem, alioquin corpus absumitur. Istud absumi corpus pertinet ad robur agendi in isto calore, quia agit efficaciter, & non habens alimentum in quod agat, agit in proprium suum subiectum, & illud consumit. Unde videmus ieiunantes macrescere, & consumi, quod maxime euenit, ubi est multum calidi innati, quia ibi multa actio ad humidum partium prefertim consumptionem. Me mouet etiam, quod sequitur, senibus inesse parum calidi innati, & ideo

indi-

indigere ipsos paucis fomitibus, quia à multis calor extinguitur. Ista extinctio nihil aliud est, quam impedimentum actionis, ut magis repatiatur à nutrimento quam possit agere ad ipsum conuertendum. Ad idem facit id, quod sequitur, quòd non corripiantur febribus acutis; ratio est, quia calor non existens robustus ad agendum non potest mouere multam materiam, sed segniter se habet ad mouendum, vnde febres languidæ, & ut dicebat Auicenna sepultæ, in his generantur. Similiter puto ex Aphorismo antecedente idem haberi, quòd scilicet calor accipiatur ratione roboris ad agendum, quia inquit Hippocrates, Pueros difficulter forte ieiunium, & inter ipsos maximè, qui sunt viuidiosiores; istud viuidius nihil aliud importat, quam pròpitudine, & vigore ad agendum. Quare ego miror, cur recurratur in expositione huius Aphorismi ad sensus tam remotos, cum in ipsa littera omnia plana sint in sensu, quem posuit Lycus. Sed dicunt, Iuuenes habent efficacius calidum, quia concoquunt duriora alimenta, quia sunt in motibus vegetiores. Ratio deceptionis istorum est non benè rem intelligere. Quando dicitur in Pueris esse maiorem calorem, quantum ad vim agendi, hoc est maximè sensatum, si intelligatur, qualem actionem præstet hic calor; non solum enim debet concoquere, sed concoquere elixando, ut sit plenior distributio, ad faciendam auctionem. Debet facere illam

distrib-

distributionem, quæ requiritur ad fauendum ad
glutinationem partibus pro nutritione, & auctio-
ne. Debet facere assimilationem, & tandem conuer-
sionem in substantiam nutriti. Et hæc omnia con-
seruando figuram partium, & organizationem, &
operando ad perfectionem instrumentorum, qui-
bus corpus constat. Ad quæ omnia facienda non
tanti est calor Iuuenum, in quibus nec fiunt elixa-
tiones tales, quæ deseruiant tot muneribus, nec est
cura de perfectione instrumentorum; sed sufficit
conseruatio, quæ quidem iam etiam propemodum
ex principio benè posito est stabilita, & facili-
tè potest fieri, & conseruari. Sic igitur, si conside-
remus actiones caloris in his, qui crescunt, sunt mul-
tò maioris momenti, quàm in alijs, & requirunt
calorem valdè efficacem ad agendum. Habet au-
tem ex natura hanc efficaciam, quia in nuper na-
tis, & in his, qui crescunt nondum agendo multum
potuit repati, vt debilitaretur; deinde quia tunc
est benè firmatum in proprio humido, quod qui-
dem humidum deseruit ad omnes illas operatio-
nes, & est nondum aliquid repassum, vt de illius
vi potuerit detrahi. Sic igitur ad sensum patet,
vim agendi in tali calore esse robustissimam, & be-
nè Hippocratem dixisse. Quod modo dicunt de
cibus durioribus, habet facilem responsonem;
quia hoc pertinet ad instrumenta, quia requiri-
tur masticatio, præsertim dicente Auicenna, quòd
cibus

cibus masticatione assumit quandam coctionem; in Pueris autem; & in Adolescentibus hoc non potest esse, quia non habent instrumenta, vel penitus instrumenta solida, & confirmata, prout ad hoc requiritur. Natura autem habet proportionem in rebus, & ideo pro qualitate nutriendi, & actionum agendarum parat nutrimentum. Sic videmus, Pullis nascituris in ovo paratum esse nutrimentum ex parte lutea ipsius oui. Idem etiam est considerandum de eo, quod dicitur, Iuvenes esse vegetiores ad motum; motus enim requirit instrumenta, quæ quidem nondum sunt perfecta, si adhuc crescit Animal, sed debent perfici, & non perficiuntur nisi per calorem, ut diximus in Pueris existentem. Ita ut sit multò maius opus perficere instrumenta ad usum, quàm postea uti illis perfectis. Si modo uellemus considerare, quomodo Galenus possit respondere de omnibus istis operibus, quæ debent fieri à calore innato posito illo suo corpore primigeno, quod uocat calidum innatum, nos uideremus nullo modo conuenienter, & scientificè ipsum posse respondere. Dico conuenienter, & scientificè, quia non dubito, quin uerbosè, & nugaciter. Et ipse, si adesset, esset aliquid dicturus; & si quis uoluerit pro illo dicere. Quòd si nos accipiamus pro calido innato calidum temperamenti & benè obseruemus non solum quæ à nobis dicta sunt, sed etiam

tiam

tiam quæ in natura contingunt, non dubitamus,
 quin benè omnia possint resolui, ita vt nihil relin-
 quatur in re vlla difficultatis. Quod facile confi-
 derantibus apparebit.

FINIS.

VENETIIS, MDCXXVI.

Ex Thypographia Deuchiniana.

Superiorum Permissu, & Priuilegijs.

Sumptibus Hieronymi Piuti.

Ad Signum Montis Parnassi.